

L1_01

CARLO: ... nie ... nie, neboj sa, práve odišla. Môžeš pokojne hovoriť. ... To jej mám povedať len tak? ... Počkaj, zapíšem si to. ... Áno, rozumiem. ... Chcel som to najprv prebrať s ňou, ale chápeš, je to veľká životná zmena. Sťahovanie, vybavovanie. Ani neviem, čo na to povie rodina. Myslíš, že sa toho nemám báť? Keď to hovoríš ty, budem teda odvážny. Ešte raz mi zopakuj tie vety, či som si to dobre napísal. Áno, áno, fajn, mám to, si skvelá. Tak ahoj, uvidíme sa večer.

ZUZANA: S kým si to hovoril?

CARLO: Zuzana, ty si ešte tu? Nie si na nákupoch?

ZUZANA: Zabudla som si mobil.

CARLO: Nepočul som ťa vojsť.

ZUZANA: Telefonoval si, nechcela som ťa rušiť. Počuj, Carlo, budme k sebe úprimní. Čo to malo znamenať? Chceš mi niečo oznámiť?

CARLO: Oznámiť? Tebe? A musí to byť teraz? Nenecháme to na neskôr?

ZUZANA: Pozri, viem, že spolu chodíme iba rok, ale poznáme sa už dosť dlho na to, aby som vycítila, že predo mnou niečo skrývaš. A ja tuším, o čo ide.

CARLO: Vážne to tušíš, miláčik? To som rád, aspoň sa nám o tom bude ľahšie hovoriť.

ZUZANA: Ja nežartujem, Carlo! Prestaň chodiť ako mačka okolo horúcej kaše. Ak si si našiel niekoho iného, povedz mi to hneď! S kým sa to máš stretnúť večer? Prečo mi rovno nepovieš, že sa chceš k nej odsťahovať?

CARLO: Ale, Zuzka, kam by som bez teba šiel? Naopak, ja sa chcem sťahovať spolu s tebou! Našiel som pre nás krásny byt a prečo bývať v dvoch oddelených izbách, keď môžeme mať vlastný domov!

ZUZANA: Ty sa so mnou nechceš rozísť? Zdalo sa mi, že si to hovoril do telefónu nejakej žene, s ktorou sa večer stretneš.

CARLO: Hovoril som s Johannou o... o...

ZUZANA: Tak už sa konečne vyjadri!

CARLO: ... o našom zasnúbení. Malo to byť prekvapenie, ale keď si taká nedočkavá, poviem ti to teda hneď. Zuzana Šoltýsová, vezmeš si ma za muža? Si moja osudová láska, už bez teba nechcem žiť!

ZUZANA: Ó, Carlo, povedal si to tak krásne, aj keď si mi to prečítal z papiera! Som dojatá! Nevedela som, že si ma chceš vziať! Nič si mi doteraz nenaznačil!

CARLO: Prijmeš teda tento prsteň a vydáš sa za mňa?

ZUZANA: Áno, áno, tisíckrát, áno!

CARLO: Ale sľúb mi, že už nebudeš počúvať za dverami.

L1_02

Nuž, čo vám poviem? Mama mi oznámila, že sa budem vydávať. Vedela som, že ma otec nevydá do zlej rodiny. Svojho Adama som prvýkrát videla, keď si ma prišiel so svojím krstným otcom vypýtať. Ale všetko už bolo dávno dohodnuté medzi našimi otcami. Ja som bola posledná, koho sa niekto pýtal na názor. Najkrajším dňom môjho života bolo, keď sa nám narodil prvý syn. Tiež sa volá Adam. A vidíte, dožili sme sa zlatej svadby i bez tých sladkých rečí, čo majú dnes mladí.

L1_03

Na dobré manželstvo musia byť dvaja. Ja som chcel pre rodinu to najlepšie, a preto som išiel pracovať do zahraničia. Vracal som sa pravidelne domov, aj o deti som sa zaujímal, ale moja manželka stratila záujem o náš spoločný život. Už ma nevítila usmiata ani upravená, bola stále v strese z domácnosti, detí i práce. Dnes si myslím, že manželstvo je dobré, ak potrebujete vybaviť výhodnú hypotéku.

L1_04

Vydávať sa? Áno, určite by som chcela zažiť tú najromantickejšiu svadbu na svete so všetkým, čo k tomu patrí. Samozrejme, chcem krásneho, bohatého muža. Možno to bude problém, lebo už mám trojročné dieťa. Momentálne nemám stáleho priateľa – každý cívne, keď mu poviem pravdu o dieťati. Viete, bola to taká stredoškolská láska, ale nechceli sme sa viazať.

L1_05

JOHANNA: Róbert, nechcem ťa vyrušovať, ale tak mi napadlo, že tieto dve skrine budeme musieť vystáňovať.

RÓBERT: Jasné, miláčik.

JOHANNA: Vieš, budeme tu potrebovať viac miesta. Takže aj tento stôl s počítačom si budeš musieť presťahovať do obývačky.

RÓBERT: Jasné, miláčik. Počkaj, čo si hovorila? Nevnímal som ťa. Presťahovať tento stôl? A prečo? Je to moje dedičstvo po starom otcovi. Vieš, koľko sme toho spolu prežili? Zase nejaké dizajnérske novinky?

JOHANNA: Žiadne dizajnérske novinky. Budeme potrebovať viac miesta.

RÓBERT: Viac miesta? A načo?

JOHANNA: Na postieľku.

RÓBERT: Koho k nám chceš presťahovať?

JOHANNA: Ale, Robko, nechápeš? Som tehotná, čakáme dieťa.

RÓBERT: To je... super! Už som sa zľakol, že si chceš nejaké adoptovať. Nemám nič proti tomu, ale vlastné je lepšie. Miláčik, poď ku mne!

JOHANNA: Ale svadbu necháme až na budúci rok, dobre? Nechcem to riešiť narýchlo.

RÓBERT: Súhlasím. Teraz by ťa všetky tie vybavovačky a papierovačky len unavili.

JOHANNA: Som rada, že sa tešíš. Trošku som sa bála, čo povieš. Predstav si, prečítala som si na internete, že polovica mužov pri tejto správe chytí paniku.

RÓBERT: Veď ma poznáš, nie? Pevný ako skala. Nič ma len tak ľahko nerozhodí. Okrem toho, mohlo by to mať zlý vplyv na teba a na dieťa, keby som bol teraz nervózny, no nie? Počkaj, hneď sa vrátim.

JOHANNA: Kam ideš?

RÓBERT: Nevieš, kde máme náradie? V pivnici, však? Pustím sa do tých skríň hneď.

JOHANNA: Ale to má do jari čas.

RÓBERT: Neboj sa, všetko zariadim. Kedy si hovorila, že sa dieťa narodí? Musím zavolať šéfovi, či mi vtedy dá dovolenku.

JOHANNA: Róbert, počkaj...

RÓBERT: Ty nič nerob, pokojne si ľahni a oddychuj. Čo nie je súrne, nechaj na mňa!

JOHANNA: Robko ...

RÓBERT: Hovoríš tieto dve skrine a písací stôl? Opýtam sa Zuzany, či ich nechce do nového bytu. Zuzka? Povieme jej to, nie? Vlastne, vybav to s ňou ty, ja bežím do tej pivnice.

ZUZANA: Volali ste ma? Kam bežal Róbert?

JOHANNA: Chceli sme ti oznámiť jedno prekvapenie. Vlastne budeš prvá, komu to povieme.

ZUZANA: Fíha! A to Róbert utekal po to prekvapenie?

JOHANNA: Nie, nie. Ja len dúfam, že nezobral nohy na plecيا.

L2_01

JOHANNA: Hm, už to viac nejde.

ZUZANA: Prepáčte, ste si istý, že je to číslo 38?

PREDAVAČ: Samozrejme, je to šité podľa štandardného číslovania.

ZUZANA: Tak by som sa do toho mala zmestiť! Johanna, aj ty máš podobnú veľkosť, nechceš si ich vyskúšať?

JOHANNA: Na mňa sa neobracaj, onedlho budem vyzeráť ako sumo zápasník. Takže o móde teraz nemôže byť ani reč. Myslím, že sú ti pritesné. Skús väčšie číslo.

PREDAVAČ: Prepáčte, máme iba menšie.

ZUZANA: Sú to nádherné svadobné šaty, presne o takýchto som snívala. Prepáčte, mohli by ste ešte raz overiť, či ste sa nepomýlili a nedali mi omylom tridsaťšestku?

PREDAVAČ: A ste si istá, milá slečna, že máte tridsaťosmičku? Ja mám na to oko.

ZUZANA: No dovoľte, to bol úder pod pás! Chcete povedať, že som prisilná?

PREDAVAČ: Nechcel som vás uraziť, ale nie je tridsaťosmička ako tridsaťosmička! Verte mi, videl som to už veľakrát v tomto salóne. Prvotriedny tovar z Francúzska a Talianska si vyžaduje aj prvotriednu postavu. Nič nie je stratené. Ak sa vám tie šaty naozaj páčia, mal by som pre vás výbornú ponuku. Často sa nevesty sťažujú podobne ako vy, preto v našom salóne ponúkame aj športové a relaxačné aktivity, s ktorými bude vaša postava v krátkom čase ako z módného katalógu. Tak napríklad toto: dvojmesačný denný kurz zumbly s majsterkou Slovenska, u nás len za 5 € na hodinu.

ZUZANA: Hm, tanec mám rada, aj keď som počula, že je to poriadna makačka. No časovo by som to nestíhala, pracujem ako lekárka.

PREDAVAČ: V tom prípade sú tu v ponuke štyri adrenalínové víkendy zahŕňajúce bungee jumping, jaskynné potápanie, paintball a zlaňovanie vo vysokohorskom teréne. Je vedecky dokázané, že pri strachu sa vyplavuje adrenalín a chudnutie je o stopäťdesiat percent účinnejšie.

ZUZANA: Napriek týmto výhodám neznášam výšky, mám závraty.

PREDAVAČ: A čo bojové športy? Kung-fu, karate, aikido alebo kickbox? Vydajte zo seba maximum v zápase.

ZUZANA: Som mierumilovný typ. Nemali by ste niečo obyčajnejšie? Napríklad nejaký beh alebo fitnessprogram?

PREDAVAČ: Odporúčam nordic walking, teda severskú chôdzu. Nenáročná, všestranná, trikrát účinnejšia ako bežná chôdza a trekkingové palice máme teraz v špeciálnej akcii. Je to hit sezóny.

ZUZANA: Fajn, tak ja to teda vyskúšam. A sľubujete, že to bude mať efekt?

PREDAVAČ: Dám na to krk!

L2_02

RÓBERT: Johanna, som doma!

JOHANNA: Ahoj, Róbert. Ani sa nevyzúvaj, odnesieš nejaké veci do kontajnera. Začala som trochu upratovať skrine v izbe.

RÓBERT: Fíha, len žiadne veľké výkony, teraz musíš hlavne relaxovať.

JOHANNA: Neboj sa, sú to len také maličkosti. Táto škatuľa s vecami a ešte zopár zbytočností, ktoré som našla medzi tvojimi vecami.

RÓBERT: Veď to sú moje trofeje! Môj dres! A táto lopta je z toho najcennejšia. Johanna, prepáč, nič sa vyhadzovať nebude!

JOHANNA: Prosím? Chceš povedať, že tento prepotený dres, šál a prasknutá lopta sú pre teba cenné? Nepamätám si, že by si ich spomínal.

RÓBERT: V poslednom čase som nemal na futbal čas, ale mala si ma vidieť pred pár rokmi!

JOHANNA: Čo také by som videla?

RÓBERT: Johanna, futbal, to je vášeň, droga, tímový duch!

JOHANNA: Ale prosím ťa, Robko, nebuď naivný! Poznám to z Nemecka, futbalové stretnutia, to je samá agresivita, vulgarizmy a policajné zásahy! O športe nemôže byť ani reč!

RÓBERT: Pozor, nehádz ma do jedného vreca s tými vandalmi, čo rozbíjajú štadióny. Ja fandím futbalu ako športu, nie preto, aby som sa s niekým bil.

JOHANNA: A čo tá prasknutá lopta?

RÓBERT: Sú v nej ukryté úžasné spomienky. Vidím to, ako by to bolo dnes: osemdesiaty deviaty minúta posledného ligového zápasu. Naši vyhrávajú dva – jeden. Rozhodca nadstavil čas iba o minútu, takže ide o všetko. Naš najväčší rival útočí z každej strany, no naši obrancovia sú skvelí a nevzdávajú sa. Zrazu najlepší útočník súpera vystrelí loptu na našu bránu a prásk!

JOHANNA: Trafil bránu a strelil gól, no a?

RÓBERT: To si všetci mysleli, jeho fanúšikovia už jasali, ale on bránu prestrelil! Jeho rana bola však taká silná, že lopta praskla a letela z ihriska priamo medzi fanúšikov. A hádaj, kto ju chytil! Hostia boli porazení a my sme sa v ten deň stali majstrami Slovenska!

JOHANNA: Ach, no tak dobre, nechaj si tie svoje trofeje, ale ten dres vyperieme.

RÓBERT: V žiadnom prípade, je na ňom pot z toho povestného zápasu. Cítil som sa ako ozajstný futbalista.

L2_03

REDAKTOR: Ak by ste sa znova mohli rozhodnúť, vybrali by ste si dráhu športovca aj dnes, po rokoch tvrdej prípravy a účasti na mnohých súťažiach?

LUCIA: Viete, šport, to nie je len tvrdý tréning a fyzické cvičenie či únava. Človek popri náročnej príprave zažíva aj veľa pozitívnych vecí: kolektív, rozvíjanie spolupráce v tíme, atmosféru na súťažiach. Keďže moja disciplína – plutvové plávanie – nie je na verejnosti veľmi známy šport, vždy som si veľmi cenila podporu rodiny, členov tímu a trénerov.

REDAKTOR: Nikdy ste nerozmýšľali nad tým, že by ste sa venovali inému druhu športu?

LUCIA: Vždy som mala rada plávanie, ale aj „suchú“ prípravu, teda hlavne beh, posilňovanie a aktivity v telocvični. Máte pravdu, niekedy som sa pohrávala s myšlienkou, ako by to asi vyzeralo, keby som začala namiesto plutvového plávania s atletikou, moderným päťbojom alebo s nejakým dobre plateným športom. Ale vždy som došla k záveru, že som si vybrala šport, ktorý mi sedí najlepšie. Veď ryba predsa patrí do vody. Aktuálne sa už plutvovému plávaniu nevenujem, ale na šport som nezanevrela. Je to súčasť mojej životnej filozofie a pomáha mi udržiavať psychickú rovnováhu. Momentálne takmer každý deň cvičím jogu a dvakrát týždenne taebo. Joga ma veľmi baví a zaujíma a chcem sa jej venovať naďalej.

L2_04

REDAKTOR: Vráťme sa ešte raz k atmosfére na súťažiach. Aj tu ste sa cítili ako ryba vo vode alebo to bolo pre vás veľmi stresujúce?

LUCIA: Vždy som sa tešila na to vzrušenie počas súťaže a bol to pre mňa zároveň test výkonnosti. Mala som svoj rituál pred štartom: vždy som začala strečingom, popritom som si dookola predstavovala disciplínu, ktorú idem plávať, potom ma čakala dynamická rozcvička a mohla som štartovať. Na súťaži sme dostali odpoveď na otázku, či naša snaha niekam smeruje, respektíve, čo máme v príprave zmeniť. Vždy to bola skúška – či už kondície, psychiky, alebo tréningového plánu. Ak bolo všetko v poriadku, prišlo aj dobré umiestnenie ako odmena, ak nie, mali sme s trénerom ešte na čom pracovať. A či to bolo stresujúce? Ja som napríklad mala talizman, ktorého prítomnosť ma vždy povzbudila. Takisto sme mali aj klubový pokrik a rôzne osobné povzbudenie.

REDAKTOR: Čo považujete za najdôležitejší moment svojej športovej kariéry?

LUCIA: Asi to bolo reprezentovanie Slovenska na majstrovstvách Európy a sveta. Veľmi sa teším aj z osobných a štafetových slovenských rekordov. Avšak veľmi dôležitým bodom pre mňa bolo tréningovanie mladých plutvových plavcov a možnosť sledovať, ako výkonnostne rastú. Dúfam, že sa k tomu raz vrátim.

REDAKTOR: Vedeli by ste jednou vetou opísať, čo pre vás znamená šport?

LUCIA: Šport pre mňa znamená lásku, vyvoláva vo mne odhodlanie, povzbudzuje trpezlivosť. Hoci občas spôsobuje utrpenie, je jednou z najlepších vecí, ktoré ma v živote stretli.

L3_01

ZUZANA: Vieš, Carlo, veľmi sa už teším na našu svadbu. Krásne svadobné šaty, stretne sa celá široká rodina, prídu nám zagratulovať aj naši kamaráti... Keď som to rátala, len z mojej strany by na svadobnej hostine malo byť asi 40 príbuzných.

CARLO: Čože? To nemyslíš vážne, Zuzka... Myslím, že v dnešnej ekonomickej situácii si nemôžeme dovoliť takú nákladnú svadbu. Stačí len takú malú, s rodičmi, Róbertom a Johannou.

ZUZANA: Ale, Carlo, svadba je len raz – teda dúfam, že aspoň v našom prípade to bude platiť. Ved' obaja máme nejaké úspory.

CARLO: Zuzka, svadba podľa mňa nie je práve najlepšia investícia. Treba myslieť na budúcnosť. Potrebujeme skôr investovať do nejakého bytu alebo domu. A aj na ten si budeme musieť vziať úver, až toľko peňazí zasa nemáme. Nechcem sa zadlžiť kvôli svadbe.

ZUZANA: Áno, Carlo, tvoje argumenty sú namieste. Ale všetci naši príbuzní očakávajú, že sa prídu zabaviť na svadbu. Nehovor mi, že u vás v Taliansku je to inak.

CARLO: A ako si to predstavuješ, Zuzka? ... Inak, ešte sme sa vlastne ani nedohodli, kde chceme svadbu. Tu v Bratislave?

ZUZANA: Áno, je jednoduchšie vybaviť všetko tu, kde bývame a pracujeme.

CARLO: A to potom pozveme tvojich 40 príbuzných a mojich asi 50 blízkych príbuzných z Talianska na svadbu a zaplatíme im niekde v Bratislave na tri dni štvrtinu hotela? Nie je to príliš veľký luxus?

ZUZANA: Nie sme takí chudobní...

CARLO: ... ale ani takí bohatí, aby sme zorganizovali kráľovskú svadbu. Na to jednoducho nemáme.

ZUZANA: Ale, Carlo...

CARLO: A okrem toho – vieš si predstaviť, koľko času strávime vybavovaním veľkej svadby? Sme od rána do večera v práci, niekedy sa aj niekoľko dní nevidíme... Nemáme zbytočné peniaze, ale dokonca ani len čas na veľkú rodinnú svadbu! Aj čas sú totiž peniaze.

ZUZANA: Ach, Carlo, to mi nemôžeš urobiť!

CARLO: Zuzka, ale veď sa na našu situáciu pozri realisticky. S Robom začíname podnikáť a ekonomická situácia v Európe a vo svete je nestabilná. Bolo by naozaj dobré, keby sme si nechali väčšiu finančnú rezervu.

ZUZANA: Áno, áno, áno, ale svadba je podľa mňa dobrá investícia. Je to raz za život a treba si to užiť. Načo som si potom objednávala tie krásne šaty? Nespoznávam ťa, Carlo...

L3_02

RÓBERT: Neunavila si sa na tej svadbe príliš, srdiečko?

JOHANNA: Trochu, ale bavila som sa výborne. Nevesta si to užívala. Len Carlo sa mi zdal akýsi nešťastný.

RÓBERT: Ani sa nečudujem, on nesúhlasil s takou nákladnou svadbou, ale sestra si presadila svoje. U nás na Slovensku je ešte stále zvykom pozývať na svadbu širokú rodinu.

JOHANNA: Róbert, hádam ma tým nevaruješ, že nás dakedy čaká niečo podobné?! To by som neprežila!

RÓBERT: Myslím, že na to momentálne hlavne nemáme peniaze, keďže s Carlom zakladáme tú cestovku. Nemá totiž už zmysel naďalej zostávať vo firme... Ekonomické prognózy vôbec nie sú priaznivé, obchody stagnujú, vývoz v posledných rokoch klesol o dve tretiny, firma bude čoskoro v konkurze. Desiatich ľudí už prepustili. S Carlom sme už dávnejšie uvažovali podnikáť v niečom vlastnom.

JOHANNA: Ale práve teraz, keď budeme mať toľko výdavkov kvôli bábätku?

RÓBERT: Ach, zlatko, netráp sa stále peniazmi. Veď vieš, že život nie je len o peniazoch.

JOHANNA: Máte to dobre premyslené?

RÓBERT: Podmienky na rozbehnutie podnikania v cestovnom ruchu sú relatívne dobré.

JOHANNA: Zistili ste si vôbec, aký je dopyt po takomto type dovolenky? Fakt si myslíš, že budete konkurencieschopní?

RÓBERT: Dali sme si urobiť prieskum trhu... Je veľa ponúk na all-inclusive dovolenky pri talianskom mori, ale takmer nikto nemá v ponuke turistické krásy talianskeho vidieka s malými penziónmi, dobrým domácim jedlom a vínom. Podobne málo sa propaguje slovenská agroturistika v Taliansku. Ak sa uchytíme, môžeme rozšíriť ponuku aj o ďalšie krajiny.

JOHANNA: Ale ako chcete vyžiť dvaja z jednej cestovnej kancelárie v Bratislave a jednej v Taliansku?

RÓBERT: No predsa predajom cez internet. Webovú stránku nám už pripravuje jedna etablovaná IT-firma. Budú tam kvalitné webové aplikácie, ktoré umožňujú pohodlnú rezerváciu aj nákup jednotlivých produktov. Na začiatok musíme poriadne investovať do reklamy. Ale o našu reklamu sa asi najlepšie postarajú sociálne siete. Škoda len, že začínajúci podnikatelia nemajú žiadne daňové výhody.

JOHANNA: Fakt sa bojím, ako vlastne vyžijeme. Ty splácaš okrem toho dosť vysokú hypotéku. Vidiš, zatiaľ som si ani nezistila, či mám ako cudzinka pracujúca na Slovensku nárok na nejakú sociálnu podporu od štátu, keď sa narodí bábätko a budem doma.

RÓBERT: Peniaze, peniaze... Mám lepší nápad: čo keby sme teraz radšej vymysleli meno pre naše dieťa? A potom pre našu cestovku? Hm?

L3_03

Ako zostaviť dobrý rodinný rozpočet

1. Vytvoríme zoznam všetkých čistých mesačných príjmov (príjem z trvalého pracovného pomeru, sociálnych dávok a pod.). Príjmy, ktoré plánujeme získať za väčšie časové obdobie, rozrátame na mesačné príjmy.
2. Starostlivo zrátame všetky mesačné výdavky. Najskôr spíšeme fixné výdavky: nájomné za byt, hypotekárne splátky, lízingové splátky, poplatky súvisiace s bývaním, životné poistenie, poplatky za mobilné telefóny všetkých členov rodiny a podobne. Raz alebo niekoľkokrát ročne hradené výdavky, ako napríklad poistenie za auto, predpokladané výdavky na rodinnú dovolenku či plánovanú veľkú rodinnú oslavu, je potrebné rozrátat' na mesačné výdavky. Spíšeme aj nefixné (kolísavé) výdavky, ako sú výdavky na nákup potravín, oblečenia, liekov, ako aj výdavky na kaderníka, kozmetiku atď. Nefixné výdavky môžeme starostlivejšie určiť tak, že si budeme niekoľko týždňov, prípadne niekoľko mesiacov zapisovať všetky každodenné výdavky všetkých členov rodiny (dokonca aj také, ako je napríklad pravidelné kupovanie novín v trafike či kúpa croissantu a kávy cestou do práce). Zistíme tak, na čo všetko dokážeme v malých množstvách peniaze minúť. K výdavkom prirátame aj pravidelné rodinné sporenie, ktoré slúži ako rezerva v prípade neplánovaných výdavkov, ako je napríklad oprava auta, kúpa nového vysávača a podobne. Odborníci odporúčajú usporiť mesačne aspoň 3 % čistého mesačného príjmu.
3. Pri porovnaní súčtu čistých mesačných príjmov a súčtu mesačných výdavkov zistíme, aký bude náš rozpočet: či peniaze ušetríme, či náš rozpočet bude vyrovnaný, alebo či sa ocitneme v červených číslach. Cieľom je, samozrejme, minimálne vyrovnaný rozpočet. Ak sú teda na papieri naše plánované výdavky vyššie než plánované príjmy a nechceme sa zadlžovať, môžeme pouvažovať o zvýšení príjmov z nejakého vedľajšieho pracovného pomeru – bude to však s veľkou pravdepodobnosťou na úkor voľného času, respektíve času venovaného rodine. Opačnou alternatívou je možnosť zredukovať výdavky o tie položky, ktoré nie sú pre náš život nevyhnutné (nakupovanie značkového oblečenia, obedy v reštaurácii, luxusná rodinná dovolenka atď.). Zmysluplné je tiež zamyslieť sa nad znížením výdavkov na domácnosť (napr. lepším triedením odpadu, čím zredukujeme množstvo komunálneho odpadu a tým i poplatky za jeho častý odvoz). Ak sú výdavky z dlhodobej perspektívy oveľa vyššie, je možno dobré porozmýšľať aj o takých alternatívach, ako je odhlásenie telefónu, odhlásenie novín alebo časopisov, či dokonca porozmýšľať o radikálnejších krokoch, ako je predaj auta, eventuálne výmena bytu za menší.
4. Rozpočet, ktorý vytvoríme, je, samozrejme, potrebné z času na čas prehodnotiť. Závisí to od zmeny okolností, v ktorých žijeme, odborníci však odporúčajú približne raz za šesť mesiacov.

L4_01

JOHANNA: Skvelý obed, Zuzka. A teraz sa pochváľte, čo nové. Teda okrem tajného víkendu v Benátkach a podpísanej zmluvy k novému bytu.

ZUZANA: Fiha, Johanna, ty si nejaký tajný špión? Odkiaľ to vieš? O Benátkach sme predsa nikomu nehovorili. Malo to byť naše novomanželské tajomstvo.

RÓBERT: Sestrička, keď o niečom napíšeš na Facebook, ver mi, že z toho bude už iba ak verejné tajomstvo.

ZUZANA: Ale to bola len jedna nenápadná veta pre Carla...

JOHANNA: ... ktorú sme si všetci nenápadne prečítali.

CARLO: Výborne, to sa už ani stretávať nemusíme. Stačia nám mobily, internet, sociálne siete – a všetci o všetkých budeme všetko vedieť bez osobného kontaktu.

RÓBERT: Ja by som to nevidel až tak čierne. Pokrok nezastavíš, treba s ním radšej držať krok. A treba vidieť aj výhody. Kedysi sme sa dozvedali informácie len z médií a teraz si ich môžeme aj overiť u bežných ľudí, ktorí boli pri tom.

JOHANNA: ... ale oveľa ľahšie uveríš konšpiračným teóriám či neovereným informáciám. Vieš, že nie všetko na Facebooku je dôveryhodné. A tiež necenzurovaný obsah internetových stránok! Ten sa ti nezdá škodlivý, najmä pre deti?

RÓBERT: Máš pravdu, ty moja budúca mamička, ako vždy. Internet je rovnaké revolučné médium, akým bola kedysi televízia, rádio, dokonca aj knihy či noviny. Každé z nich malo za svojej éry zarytých zástancov i odporcov a prinášalo svoje za a proti. Môžeme sa tu hádať aj do rána a nezhodneme sa.

ZUZANA: No mne internet príde hlavne ako jedno veľké neprehľadné smetisko, kde nikdy nenájdem to, čo práve potrebujem.

CARLO: A čo tak začať používať Google, miláčik?

ZUZANA: Buď taký láskyplný a nedoberaj si ma.

RÓBERT: Inak, idete na protest za záchranu tej historickej budovy v centre?

JOHANNA: Videla som, že o tom písali viacerí blogeri. Aj ja som zdieľala jeden článok na Facebooku. Čo chcú s tou budovou urobiť?

RÓBERT: Momentálne sú tam umelecké ateliéry. Ale mesto chce budovu zbúrať a na jej mieste postaviť multifunkčné centrum.

ZUZANA: Zaujímavé, nevedela som o tom. Žiaľ, nemôžeme ísť. Na budúci víkend sa sťahujeme. Už sme si dohodli montáž nábytku. A chceme tiež zísť na nákup nových spotrebičov, moja obľúbená značka bude mať výpredaje.

RÓBERT: Všetko musí byť značkové, však?

CARLO: Ja som jej to hovoril, ale viete, aká je Zuzana vyberavá. To, čo nemá dobrú reklamu, neexistuje.

RÓBERT: Zuzka, Zuzka, ty si žiarivý produkt konzumnej spoločnosti. Súkromie vešiaš na Facebook, víkendy tráviš v nákupnom centre, domácnosť zariaďuješ podľa reklamy.

ZUZANA: Veru! A teraz si idem zapnúť jednu z tých odsúdeniahodných reality šou a oddýchnuť si od vás. Možno mi v nej ponúknu ideálnejšieho manžela, ako je ten môj!

CARLO: Ale, Zuzka!

L4_02

Byť kreatívcom je náročná, no úžasná práca. Ani moje začiatky neboli ľahké. Aké sú moje tipy na tvorivosť? Myslíte, ako vytvoriť dobrú reklamu? Jednoznačný návod určite neexistuje. Ale ak mám zhrnúť nejaké svoje zásady a rady, tak by to bolo asi nasledovné:

Kedy máte najlepšie nápady? Osamote? Spolu s ostatnými? Nájdite najlepšie podmienky pre svoju kreativitu. Nieкто príde na geniálne nápady v sprche, iný v prírode.

Dávajte si prestávky a krátkodobé termíny, do ktorých musíte prísť s nápadom. Nepovedzte si „do večera“, ale „do pol hodiny“.

Vypnite počítač. Sústreďte sa na papier a ceruzku. Ak zapnete počítač, skončíte na Facebooku alebo pri nezmyselnom browsovaní po internete.

Zožeňte si obrázkový slovník cudzieho jazyka alebo inú ilustrovanú encyklopédiu. Nájdete tam množstvo predmetov a situácií, ktoré vás môžu inšpirovať.

Spíšte si kľúčové slová, ktoré súvisia s produktom a jeho výhodami. Spájajte ich. Hľadajte spojitosť, podobnosť, vzťahy medzi nimi.

Rozmýšľajte nad vizuálnym stvárnením reklamy. Ako môžete produkt prezentovať? Pracujte so všetkými asociáciami, ktoré sa k nemu viažu. Ukážte, ako funguje, porovnávajte ho s inými predmetmi, využite symboly miesto priameho pomenovania, parodujte jeho funkcie, preháňajte, urobte opak, odstráňte ho... Všetko nečakané, čo s daným predmetom urobíte, zaručene zaúčinkuje.

Rozmýšľajte, čo oslovuje ľudí okolo vás. Čo je dobovým trendom, čo ich zaujíma, čo ich rozosmeje, s čím sa stotožňujú. Zapojte to. Reklama je pre ľudí okolo vás, preto počúvajte jej publikum.

Urobte z média, ako je televízia, noviny, internet, súčasť posolstva. Nech nie je len plochou, ale súčasťou riešenia. Alebo urobte ideu takou silnou, že bude fungovať v každom médiu. Nerobte reklamu. Urobte atrakciu, mediálnu správu, posolstvo.

L4_03

REDAKTORKA: Jedna vaša súčasná reality šou sa stala symbolom nevkusu. Verejnosť ju považuje za vrcholne nevhodnú. Dokonca sa proti nej vyjadril aj sám minister kultúry. Aký je to pocit?

PRODUCENT: Nemám z toho žiadne negatívne pocity. Ja som ten, kto reláciu vyrába. Je úplne normálne, že táto reality šou sa niekomu páči a niekomu nie. Na posúdenie jej vhodnosti v našom štáte existuje inštitúcia na kontrolu vysielania. Keby šou bola nevhodná do verejného vysielania, majú predsa právo zakázať ju. A nezabúdajme, že každý divák má k dispozícii diaľkový ovládač. Okrem toho v našej firme vyrábame rôzne reality šou, každá je určená inému publiku a každá so sebou nesie riziko, že sa niekomu nebude páčiť. Ja však môžem povedať, že naše relácie sú vyrobené profesionálne a poctivo.

REDAKTORKA: Čo máte na tejto práci rád najviac?

PRODUCENT: Rýchlosť, akou sa mení televízny trh. Každý polrok televízny divák presúva svoj záujem z toho, čoho sa už presýtil, na niečo nové. Keď tvoríte novú reláciu, je to niečo ako alchymia – neviete, ako to dopadne. Niektorá pripravovaná reality šou sa môže zdať ako trhák a vypáli úplne zle a naopak. Ale do každého projektu idem naplno, potom to je už len na televíznom divákovi.

REDAKTORKA: Kde hľadáte ľudí do reality šou?

PRODUCENT: Na začiatku býva televízna výzva, nech sa ľudia prihlásia. Ak sa takí nenájdu, treba len správne hľadať. Dnes vo svete internetu nie je nič ťažké. A potom už len treba chodiť od dverí k dverám a presvedčať. Niekedy pomôžu konexie a odporúčania. Obsadiť ľudí do reality šou je dlhá a namáhavá práca.

REDAKTORKA: Musia to byť exhibicionisti?

PRODUCENT: Nie. Skôr komunikatívni ľudia. A autentickí, s príbehom, ktorý pred obrazovkou zarezonuje. Každý z účinkujúcich má tzv. back story – vlastný príbeh, s ktorým do šou prichádza. Súkromné vzťahy, rodinné zázemie, životné skúsenosti, citové traumy. To všetko počas niekoľkých týždňov natáčania vypláva na povrch.

REDAKTORKA: Nieкто by v reality šou neúčinkoval za žiadne peniaze. Prečo to tí ľudia robia?

PRODUCENT: Dobrá otázka, ale nemám na ňu odpoveď. Nieкто pre peniaze, nieкто chce vypadnúť od rodiny, iný chce byť jednoducho v televízii. Častým motívom je zvedavosť.

REDAKTORKA: Reality šou robia zaujímavou predovšetkým dramatické ľudské osudy. Ako sa k nim dostávate?

PRODUCENT: Jednoducho. Pýtame sa.

REDAKTORKA: Bez etických zábran?

PRODUCENT: To určite nie. Veľa materiálu ostane nepoužitého alebo sa vymaže. Ak si účastník reality šou neželá zverejniť nejakú časť videozáznamu, jeho názor rešpektujeme.

REDAKTORKA: Pozeráte sám nejaké reality šou? Čo by ste odporučili divákovi?

PRODUCENT: To je ťažká otázka. Pre mňa je mágiou reality šou tvoriť a sledovať ich účinok na diváka. Tým sa moja aktivita končí. Sám nemám čas pozerať televíziu a výber radšej ponechám na samotných divákov a ich vkus. Viete, čo sa hovorí: koľko ľudí – toľko chutí.

L4_04

JOHANNA: Kam všetci zmizli? Človek sa na chvíľu začíta a zrazu tu niet ani nohy.

RÓBERT: Carlo odbehol k počítaču. Potrebuje skontrolovať poštu, pretože čaká mail od klienta. Zuzana je v obývačke a sleduje televíziu.

JOHANNA: To je riadny omyl, že médiá nás zblížujú. Kedysi sa ľudia stretávali pri spoločnom obede, aby sa porozprávali. Teraz každý ihneď uteká k počítaču, televízoru... Ešte aj ty, Róbert, pozri sa, čo držiš v rukách. Odkedy máš nový smartfón, si stále duchom neprítomný.

RÓBERT: Iba skontrolujem, čo je nové na Facebooku, a odložím ho, sľubujem... To nemôže byť pravda!

CARLO: Počuli ste, čo sa stalo?

ZUZANA: Počuli ste to?

RÓBERT: Práve o tom čítam.

JOHANNA: Prosím? Čo mi uniklo?

ZUZANA: V televízii prerušili bežné vysielanie, aby oznámili mimoriadne správy. Vraj mal nehodu autobus so slovenskými turistami.

JOHANNA: Panebože! Naozaj? A nie je to len nejaká poplašná fáma?

CARLO: Žiaľ, je to pravda. Práve som o tom čítal na internete. Na svojich portáloch to uviedli aj viaceré dôveryhodné denníky. Pravdepodobne nikto neprežil.

RÓBERT: Je toho plný Facebook. Všetci postujú smutné a kondolenčné statusy.

ZUZANA: To je hrozné, také nešťastie!

JOHANNA: Kedy sa to stalo?

CARLO: Asi pred hodinou.

JOHANNA: Čože?! A to už je tým zahltený internet, Facebook aj telka? A ja, ktorá pravidelne čítam noviny, sa to dozviem až posledná. Už si viem predstaviť zajtrajšie palcové titulky. Bulvár sa bude trhať o zverejnenie šokujúcich správ!

ZUZANA: Johanna, to sa vždy vyrovnávaš s tragédiou čiernym humorom?

JOHANNA: Nie, ale mám pocit, že v poslednej dobe je tragických udalostí, ktoré otriasajú verejnosťou, akosi priveľa.

CARLO: Alebo je len priveľa ľahko dostupných informácií.

RÓBERT: Počkajte, skontrolujem vyjadrenia tlačových agentúr a aktualizácie článkov.

ZUZANA: A ja zavolám našim, či o tom vedia.

JOHANNA: Čo ste sa všetci načisto zbláznili? Čo tak klasický postup – súcitiť tichom? Ja už nechcem počuť žiadne nové správy! Vyzeralo to na pokojnú sobotu a nakoniec je z toho úplne čierny deň. Ako v zlom sne!

L4_05

Odkedy sme nášmu 16-ročnému synovi Jakubovi kúpili počítač, sedí neustále pri ňom. Nech robím čokoľvek, nemá záujem o iné aktivity. Zdá sa mi, že nemá žiadnych priateľov. Ako dieťa bol nadmieru nadaný a zvedavý, zaujímal sa o fungovanie sveta a cudzie jazyky. Dúfali sme, že aspoň tento záujem v ňom udržíme. Kúpili sme mu krásnu encyklopédiu a niekoľkojazyčný slovník, ale doteraz ich neotvoril. Neviem, čo s ním robiť. Kedysi to bolo také talentované dieťa a teraz sa z neho stáva asociálny čudák.

Milujem dobu, v ktorej žijem. Vďaka počítaču môžem robiť takmer všetko. S kamarátmi sa od rána do večera rozprávame na čete. Sem-tam vyskúšame videohovor a popritom hráme hry. Je to neveriteľná zábava. Vďaka internetu je toľko vecí lacnejších a pohodlnejších. Už nemusím šetriť na kino alebo sa tlačiť v obývačke s rodičmi pred televízorom, jednoducho si film pozriem online. Všetky informácie, ktoré ma zaujímajú, si vygooglim. Úlohy do školy sa tak robia oveľa ľahšie. Vďaka jednej IT diskusnej skupine som sa spoznal s Fabiom z Talianska, ktorý programuje v rovnakom programovacom jazyku ako ja. Veľa som sa od neho naučil.

L4_06

Som pracujúci človek, nemám čas kontrolovať deti, čo robia. Snažím sa im poskytnúť všetko, čo potrebujú. Dcére a synovi som dal najmodernejšie technologické zariadenia – plazmovú telku s play station, moderné notebooky, dokonca najnovšie dostali aj iPad. Chcem, aby boli technologicky zruční už od útleho veku. Čím skôr sa naučia ovládať počítač, tým ľahšie sa adaptujú v práci neskôr. Wifi? Jasné, že máme doma wifi, čo by sme to boli v dnešnej dobe za domácnosť bez nej?

Myslím, že môj brat je závislý na počítačových hrách. Celé dni sa miesto učenia len hrá bojové hry. A na mňa je potom agresívny. Raz som ho pristihla, ako pozerá porno. Má len 14 rokov a to video bolo dosť divné! Vyhrážal sa mi, že ak to poviem ocovi, tak ma zbije. Pred ocom sa tvári, že sa na notebooku učí. Pravdou však je, že všetky úlohy mu pošlú cez internet spolužiaci. Často robí zákerné veci – zohnal softvér, ktorý odchyťava prihlasovacie údaje. Už tak má mamino heslo na mail. Raz sa prihlásil aj na môj účet na Facebooku a zverejnil tam moje dosť zahanbujúce fotky. Neznášam ho.

L5_01

JOHANNA: Róbert? Páči sa ti ten film?

RÓBERT: Poviem ti to na konci, zatiaľ sa mi zdá hudba veľmi slabá. Pozri, každý dobrý režisér by v takejto historickej scéne uprednostnil inštrumentálnu klasickú hudbu a nie populárnu skladbu.

JOHANNA: Tak ti nebude prekážať, ak na chvíľu pôjdeme von. Musím si odskočiť.

RÓBERT: Teraz? A nemôžeš ísť sama?

JOHANNA: A čo ak sa mi niečo stane? Pod' radšej so mnou. Možno to bude tou dynamickou hudbou.

RÓBERT: Alebo tou kolou, čo si pred chvíľou vypila. No dobre, aj tak som od toho filmu veľa neočakával. Ale ponáhľajme sa.

O 30 minút...

RÓBERT: Je ti niečo?

JOHANNA: Prepáč, to bude asi zase tou hudbou. Nepočuješ to emocionálne napätie? Ach, hudba je univerzálny jazyk, ktorému rozumie už aj naše dieťa. A táto je fascinujúca!

RÓBERT: Asi som hluchý, ale podľa mňa na nej nie je nič mimoriadne. Čo je na tom dojímavé? Podľa mňa je to dosť nudné. A prečo v takejto tanečnej scéne nepoužili radšej niečo dynamické namiesto tých pomalých tónov? Nemá to melódiu ani správny rytmus.

JOHANNA: Ale, Róbert, štýl hudby nie je až taký dôležitý. Ale celková atmosféra v tebe musí vyvolávať silné emócie. ... Prepáč, musím ísť na chvíľu na vzduch.

O 30 minút...

RÓBERT: Johanna, čo je na tom smiešne? Musím protestovať. Hlavný hrdina práve zomrel. Zase na teba pôsobí hudba?

JOHANNA: Nevidíš to malé dieťaťko v pozadí? Pozri, ako sa usmieva.

RÓBERT: Johanna, myslím, že by bolo vhodné, aby sme už odišli.

JOHANNA: Ale, Róbert, prestaň už vyrušovať. Práve tento záver sa mi zdá veľmi prekvapivý. Je postmoderný a búra predstavu o klasických filmoch so šťastným koncom.

RÓBERT: No dobre, už to neanalyzuj, hádam sa to čoskoro skončí!

Po filme...

JOHANNA: Neviem, či ten film splnil všetky moje očakávania, ale moment, keď pri tanci na zámku namiesto klasickej hudby začala hrať populárna skladba, bol prekvapivý! Je to najoriginálnejší hudobný prvok vo filme, aký som doteraz počula!

RÓBERT: Škoda, že sme z toho filmu videli len malú časť. A okrem toho, už som ti povedal, že by som v historickom filme uprednostnil klasickú hudbu.

JOHANNA: To sú stereotypy! Súčasné umenie sa vyjadruje inou formou. Ja stereotypy odmietam.

RÓBERT: Z tvojho dnešného správania mi je to jasné. Dúfam, že naša najbližšia návšteva kina bude radšej stereotypná.

L5_02

Dežo Ursiny bol slovenský bigbítový a artrockový hudobník, skladateľ, spevák a textár. Profesionálne sa venoval filmovej hudbe, bol i dramaturgom, režisérom, autorom námetov a scenáristom. Jeho hudobná kariéra je úzko spätá s básnikom Ivanom Štrpkom. Stal sa členom a lídrom skupiny The Beatmen, výrazne ovplyvnenej tvorbou skupiny The Beatles. Podieľal sa i na niekoľkých muzikáloch (napr. Neberte nám princeznú). Nezabudnuteľnou bola jeho spolupráca s klaviristom Jarom Filipom.

L5_03

Marián Varga bol slovenský hudobník a skladateľ, žiak Jána Cikkera. Stal sa členom skupiny Prúdy a založil aj prvú slovenskú artrockovú kapelu Collegium Musicum. V nej hral okrem inštrumentálnych reinterpretácií klasických hudobných diel aj vlastné skladby s prvkami umeleckej postmoderny. Po zániku skupiny Collegium Musicum sa Varga rozhodol pre úlohu osamelého bežca. Ako jeden z prvých sa začal venovať konceptu absolútnej improvizácie. Skomponoval tiež prvý rockový muzikál na Slovensku – *Cyrano z predmestia*.

L5_04

RÓBERT: Johanna sa mi smiala, že mám rád stereotypy a že vôbec nerozumiem súčasnému filmu. Povieš mi, už tak skoro Johannu do kina nezoberiem.

CARLO: Umeniu predsa nemusíš rozumieť. Buď sa ti film páči, alebo nie. Osloví ťa príbeh, scéna, hudba, herecký výkon.

RÓBERT: No veď práve. Mám rád klubové filmy, ale tento nepovažujem za kvalitný, nech si myslí Johanna, čo chce.

CARLO: Nabudúce ju zober na nejakú dobrú slovenskú komédiu.

RÓBERT: Slovenskú? No to bude trošku problém. Slovenská kinematografia veľa komédií neponúka.

CARLO: Kamarát, vidím, že ťa musím vyliečiť z tohto tvojho splínu. Poď, dáme si pivo ako za starých čias.

ČAŠNÍČKA: Dáte si len drink alebo vám môžem ponúknuť aj kvízové háčky? Dnes hráme o dva lístky na filmový festival.

RÓBERT: Nie, ďakujeme, pivo bude stačiť. Dnes nemám na žiadne spoločenské hry chuť.

CARLO: Naopak, doneste nám tie háčky. Pridáme sa.

ČAŠNÍČKA: Nech sa páči. Dnes máme otázky z oblasti filmu.

CARLO: Výborne. Uvidíš, určite ťa to upúta. Mimochodom, hoci som vyhlásený smoliar, v tomto som naozaj dobrý. Už som trikrát vyhral. Prvá otázka: Do ktorej skupiny filmov by ste zaradili tieto filmy: *Osadné* a *Ako sa varia dejiny*? Hm, nič mi to nehovorí.

RÓBERT: To sú predsa slovenské dokumentárne filmy.

CARLO: Zo slovenských dokumentov poznám len *Slepé lásky*. Ja som skôr na celovečerné filmy.

RÓBERT: Myslel som si, že si to videl. *Osadné* – veľmi zaujímavý, poloveselý, polovážny film o obyčajno-neobyčajných ľuďoch. A dokument *Ako sa varia dejiny* je o kuchároch, ktorí varili pre rôzne armády a rozprávajú o tom, ako oni vnímali vojnu.

CARLO: To budú asi nejaké nízkorozpočtové snímky a na festivaly sa nedostali.

RÓBERT: Naopak, slovenské dokumentárne filmy sú veľmi často oceňované na rôznych festivaloch. Mladí slovenskí režiséri a producenti sú známi v celom filmovom svete.

CARLO: Poďme na ďalšiu otázku. V tomto kvíze sa totiž hodnotí aj rýchlosť. Takže, v ktorom slovenskom filme hrala talianska herečka Giulietta Masina? Hm, ani to mi nič nehovorí.

RÓBERT: Nebola to náhodou *Perinbaba*?

CARLO: Perin..., čo?

RÓBERT: To je naša rozprávka, *Perinbaba*. Vidíš, tu mi napadlo, že by som mal Johannu zobrať radšej na nejakú rozprávku.

CARLO: To nie je zlý nápad, všetko sa dobre skončí a zostanú ti pozitívne emócie. Zuzana to už videla?

RÓBERT: Prosím ťa, *Perinbabu* pozná každé malé dieťa. Je to jedna z kvalitných a veľmi obľúbených rozprávok. A má aj dobré kritiky.

ČAŠNÍČKA: Môžem vám už zobrať hárok? Kvíz sa končí.

CARLO: Prosím? Róbert, asi mi tú smolu nosíš ty.

HLAS: Dnešný kvíz vyháva súťažiaci s číslom devätnásť.

ZUZANA: Hurá, to som ja!

CARLO: Zuzana, ty si tu? Mala si byť na stretnutí so spolužiačkami.

ZUZANA: Veď aj som!

RÓBERT: Vidím, že tie lístky vyhrala tá pravá. Ja som síce Carlovi priniesol smolu, ale ty ho asi na festival zoberieš tak či tak.

L5_05

Slovenský filmový ústav je v oblasti kinematografie jedinou štátnou inštitúciou na Slovensku, ktorá sa komplexne zaoberá filmom a kinematografiou ako takou. Sústreďuje, uchováva, ochraňuje a verejnosti sprístupňuje filmové a iné audiovizuálne diela a dokumentačné materiály. Od apríla 2001 je riadnym členom Medzinárodnej asociácie filmových archívov.

Slovenský filmový ústav je správcom filmového archívu, v ktorom sa nachádzajú všetky, často i unikátne filmové diela nakrútené na Slovensku. Tieto zbierky sú významnou zložkou kultúrneho dedičstva a sú štátom chráneným majetkom. Národné kinematografické centrum Slovenského filmového ústavu zastrešuje oddelenie filmových podujatí, edičné oddelenie a audiovizuálne informačné centrum.

Oddelenie filmových podujatí má na starosti prezentáciu slovenského filmu doma a v zahraničí. Je komunikačným partnerom pre organizátorov filmových festivalov a prehliadok so záujmom o uvedenie slovenskej filmovej produkcie. Na pôde filmového ústavu vychádza aj odborná literatúra a mesačník Film.sk, ktorý prináša filmovým divákovi a tvorcom pravidelné informácie z filmového diania, filmové recenzie, ankety, rozhovory a zaujímavé články.

O poskytovanie informácií o kinematografickom a audiovizuálnom prostredí na Slovensku a o aktuálnych možnostiach finančnej podpory sa stará Audiovizuálne informačné centrum. Oddelenie dokumentácie a knižničných služieb zhromažďuje komplexné kinematografické informácie a veľké množstvo dokumentačného materiálu k slovenským, ale i k zahraničným filmom.

Slovenský filmový ústav podporuje distribúciu alternatívnych a umeleckých programov. Súčasťou inštitúcie je aj rozsiahla mediatéka. Ako metodické centrum poskytuje Slovenský filmový ústav dramaturgickú a lektorskú pomoc pri aktivitách zameraných na filmovú, audiovizuálnu a kultúrnu osvetu.

L5_06

Medzinárodný filmový festival Bratislava

Je to významné medzinárodné kultúrno-spoločenské podujatie s programom vysokej kvality. Divákovi predstavuje súčasnú svetovú kinematografiu, diela známych a uznávaných tvorcov, ale nebráni sa ani provokatívnym témam, objavom a novým trendom. Medzi programovými sekciami dominujú medzinárodné súťaže, ktoré hodnotia odborné poroty, ako aj porota zložená z členov Svetovej federácie filmových kritikov a študentská porota. V ďalších sekciách sa hodnotia ocenené filmy, nezávislé filmy, najzaujímavejšie a najdiskutovanejšie príbehy, pozitívne zobrazenie sveta, internetové snímky.

Medzinárodný filmový festival Cinematik Piešťany

Dynamicky sa rozvíjajúci filmový festival, ktorý sa od roku 2006 každoročne koná v Piešťanoch. Dlhodobou stratégiou tohto podujatia je orientácia na mladého filmového diváka s dôrazom na rozvíjanie jeho filmovej gramotnosti. Cieľom festivalu je taktiež vytvoriť medzinárodnú platformu na prezentáciu a propagáciu slovenského dokumentárneho filmu prostredníctvom seminárov a diskusných fór.

Medzinárodný festival dokumentárneho filmu Jeden svet

Tento festival, ktorý funguje na Slovensku od roku 2000, je špecifický svojím zameraním na dokumentárne filmy zaoberajúce sa problematikou ľudských práv. Viac ako sto dokumentov z celého sveta, rozhovory s filmármi, koncerty, stretnutia so zahraničnými hosťami a študentské súťaže sú

každoročným lákadlom pre návštevníkov i médiá. Festival sa nekoná na jednom mieste, ale vo viacerých mestách Slovenska.

L6_01

RÓBERT: Tá naša mama si nedá povedať. Ako si niekto v tomto tisícročí vyberie takmer päťhodinovú cestu rýchlikom, keď môže pokojne prísť za 40 minút lietadlom?

ZUZANA: Nefrli stále. Mama sa lietania bojí, tak čo narobíš?

RÓBERT: To nie sú sťažnosti, len nechápem, keď niekto nechce využívať to, čo nám ponúka technický pokrok. Ľudské poznanie znižuje vzdialenosti a posúva hranice krajín, tak prečo stále cestovať ako pred sto rokmi?

ZUZANA: O tom nepochybujem. Sama som zažila deň, keď som raňajkovala v litovskom Vilniuse, obedovala v rakúskej Viedni, popoludňajšiu kávu som si vychutnávala v Bratislave a zaspávala som doma v Poprade.

RÓBERT: To by sa ti veru vo vlaku nepodarilo! Ja verím, že sa dožijem teleportu. Tie hodiny času, čo ušetrim! Konečne mi bude stačiť 24 hodín.

ZUZANA: Tým by som si nebola taká istá... A vôbec, cestovanie nemusí mať iba charakter transportu, máš čas na obdivovanie okolitej prírody a miest, možnosť spoznať ľudí v kupé, na autobusovej stanici alebo v reštauračnom vozni.

RÓBERT: Chápem, že v minulosti boli ľudia radi, keď niekoho stretli a rozprávali sa s ním, ale my na to teraz nemáme čas! Najdôležitejšou funkciou cestovania je presun z miesta na miesto. Všetci majú väčšinou slúchadlá na ušiach, počúvajú hudbu, sledujú filmy, mailujú, čítajú...

ZUZANA: To je cesta k úplnej izolácii človeka od spoločnosti! Sociálne kontakty sa minimalizujú. S kamarátmi sa rozprávame cez internet, cestujeme letecky už aj do Košíc, nakupujeme online.

RÓBERT: Správne! Načo strácať čas v dopravných prostriedkoch?

ZUZANA: Vieš, akých zaujímavých ľudí som stretla na cestách? Boli to naozaj obohacujúce zážitky.

RÓBERT: Obohacujúce? Čas sú peniaze! Nevieť sa dočkať momentu, keď bude presun z miesta na miesto taký rýchly ako myšlienka.

ZUZANA: Múdri ľudia hovoria: „Aj cesta je cieľ!“ Nie je vždy prioritou prísť do cieľa, ale aj to, ako a s kým tam ideme.

RÓBERT: Zase to tvoje filozofovanie...

ZUZANA: Nie som jediná, čo si to myslí. Mám známych, ktorí boli celý jeden rok na svadobnej ceste. Cestovali okolo sveta rôznymi dopravnými prostriedkami a hovorili, že nič lepšie ešte nezažili.

RÓBERT: Celý rok? A čo ich práca? Muselo to stáť majland.

ZUZANA: Keď im došli peniaze, na chvíľu sa niekde zamestnali a potom mohli pokračovať v ceste. Vychutnávali si romantiku, čaro putovania, spoznávanie ľudí, názorov a kultúr. Investovali do svojho vzťahu.

RÓBERT: Cestovanie ako investícia do vzťahu?

ZUZANA: Prečo nie? Keď partneri alebo rodina spolu cestujú, spoznávajú sa a zblížujú a zbierajú spoločné zážitky, ktoré potom utužujú ich vzťah.

RÓBERT: No dobre, ešteže práve prichádza mama.

L6_02

PENICILÍN

Niekedy stačí, keď vedec nerád upratuje a nechá večer neporiadok na svojom pracovnom stole. Vtedy sa mu môže stať to, čo zažil Sir Alexander Fleming. Ráno prišiel do laboratória a v neumytej Petriho miske našiel pleseň, ktorá mu tam rástla celú noc. Vzácne antibiotikum bolo na svete a Flemingova neporiadnosť zachránila život miliónom.

PLASTELÍNA

Plastelína je príkladom toho, ako sa môže praktická vec stať predmetom zábavy. Vďaka nápadu americkej učiteľky v materskej škole sa dlhoročný čistič tapiet premenil na jednu z najobľúbenejších hračiek detí na celom svete. Deti sa so zmesou nadšene hrali, neskôr prišla v rôznych farbách a s mandľovou vôňou a vďaka výbornej televíznej kampani sa plastelína stala úspešným vývozným artiklom i za hranicami USA.

SEKUNDOVÉ LEPIDLO

Americký chemik Harry Coover spolu so svojím tímom vyvíjal chemikáliu, ktorá by bola súčasťou zbraní počas druhej svetovej vojny. Využívali na to vysoko adhézný chemický materiál. Výskum nakoniec skončil fiaskom. Objavili však vysoko lepidlivú zmes, ktorú dnes poznáme pod názvom sekundové lepidlo. Od roku 1958 sa predáva komerčne.

L6_03

Typickým prejavom správania jedináčika v kolektíve je jeho tendencia pútať na seba pozornosť. Často sa nevie podeliť nielen o hračky v materskej škole, ale aj v staršom veku má problém pracovať tímovo a deliť sa o úspech s viacerými. Pri výchove jedináčika by som odporučil čo najskoršie začlenenie do kolektívu detí, kde sa od neho vyžaduje spolupráca s viacerými a kde nebude myslieť a pozeráť len na seba.

Špecifickým slovenským fenoménom je prekvapivo veľká dôvera voličov v novú stranu, ktorá nastúpi na scénu a uchádza sa o ich priazeň. Takéto správanie pravdepodobne naznačuje tendenciu Slovákov veriť novej vízii, novým sľubom, ako dať šancu tým, ktorí ich dôveru už sklamali alebo nespĺnili sľuby a volebný program. Fakt, že sa nová strana vďaka získaným percentám dostane až do Národnej rady, je v porovnaní s inými krajinami nezvyčajný.

Výsledok nášho prieskumu poukázal na zaujímavé zmeny v nákupných návykoch obyvateľov. Kým v minulosti vyše dve tretiny zákazníkov volili pravidelné menšie nákupy a nakupujúcim členom rodiny bola väčšinou žena, v súčasnosti sa vplyvom zvýšeného výskytu nákupných centier zvýšilo percento týždenných alebo dokonca mesačných väčších nákupov, ktoré pre rodinu zabezpečujú prevažne muži.

Zvýšenie populácie zajacov znamená dostatok potravy pre rozmnožovanie predátorov, napr. vlkov. Nárastom počtu predátorov sa podľa princípov potravinového reťazca znižuje na území počet zajacov, čím sa logicky zníži populácia predátorov, a tak sa prirodzene cyklicky vyvažuje celý systém. Tento dynamický systém sa neustále vyvažuje i pod vplyvom iných faktorov, napr. človeka alebo iných dravcov.

Predmetom živej diskusie je v týchto dňoch nepochybne tvar slovenských ženských priezvisk, a to u tých žien, ktoré si chcú ponechať neprechýlenú, teda mužskú formu priezviska manžela. Typický spôsob tvorenia priezviska príponou -ová však naďalej presadzuje väčšina jazykovedcov, keďže v nej vidí jav špecifický pre náš jazyk a národ.

Obyvateľstvo tohto územia sa venovalo primárne roľníctvu, ale vplyvom okolitých regiónov a národov prenikali do týchto dedín aj iné remeslá. Pri našich terénnych výskumoch sme pri zbieraní a nahrávaní piesní miestnych zistili, že tieto zmeny sa odrazili i v obsahu piesní a v prítomnosti prevzatých slov ako napr. „fijok“, „forhang“ a „frištuk“. K pomalým spevom roľníkov sa pridali i rytmicky rýchlejšie piesne typické pre nemeckých remeselníkov.

Štandardný spotrebný kôš pozostávajúci z bežných nákupných položiek je v porovnaní s minulosťou vyšší a predstavuje 48 % výdavkov slovenských domácností. V západnej Európe je to len 27 % z disponibilných príjmov domácností. Slováci tak majú o polovicu menšiu možnosť pre investície či nákup iných tovarov dlhodobej spotreby, ako sú napríklad autá či dovolenky.

Typické príznaky nasvedčovali tomu, že diagnóza je jasná. Pochybnosti však do celého prípadu vniesol fakt, že reakcia na liečbu nebola taká, akú sme predpokladali. Komplikácie nenechali na seba dlho čakať a spätná analýza ukázala, že prvé chyby vznikli v laboratóriu, kde došlo k zámene skúmaných vzoriek. Na chybu sa prišlo dostatočne rýchlo na to, aby sa vplyvom novej liečby jeho stav zlepšil.

L7_01

RÓBERT: Preboha, Carlo, načo sem nesieš všetky tie knihy? Daňové zákony sa dajú nájsť aj na internete.

CARLO: Tieto nemajú nič spoločné s daňami, to sú historické knihy z knižnice.

RÓBERT: Keď nám nepôjde podnikanie, budeš si tu čítať?

CARLO: Vtipné! Keď sme pripravovali webovú stránku, potrebovali sme aj historické informácie o miestach, kam budeme turistov vodiť. A nielenže som takmer nič nevedel o slovenskej histórii, nepamätám si toho veľa ani z tej talianskej. Predsa len, školské časy sú dávno za nami.

RÓBERT: To je síce pekný nápad trochu si osviežiť pamäť, ale aj tak si nemusel ísť do knižnice. Na internete je toľko historických informácií, že ani nebudeš vedieť skončiť. Ukáž, čo si si vybral. Toto sú naozaj komplikované knihy, zober si nejaké učebnice pre slovenských žiakov alebo študentov, budeš to mať oveľa jednoduchšie. A hlavne nezačni čítať túto knižku, tá je dokonca po česky.

CARLO: Hmm... začnem asi s mapami, tým by som mohol rozumieť lepšie. Stále nechápem, prečo si tak málo pamätám, všetky roky, ktoré som kedysi bez problémov vedel pospájať s historickými udalosťami, sa mi v hlave miešajú.

RÓBERT: Neviem, ako v Taliansku, ale my sme sa na dejepise veľa vecí učili naspamäť, takže všetko, čo si ako-tak pamätám, je z posledných rokov.

CARLO: Práve preto by sme mali dbať o kvalitnú prezentáciu histórie – aby ľudia po návšteve dôležitých miest nemali v hlave iba čísla a mená, ale aby im tie miesta históriu sprítomnili...

RÓBERT: Už som ti chcel povedať, aby si sa prestal vráť v histórii a pustil sa do tých propagačných materiálov, ale toto nie je myšlienka na zahodenie. Pekný slogan by sa z toho dal urobiť.

CARLO: Myslíš? O sprítomnení histórie?

RÓBERT: Presne! Vieš, ako sú dnes ľudia posadnutí prítomnosťou, niečo takéto by mohlo zaujať.

CARLO: Ani som nevedel, ako nás tie knihy inšpirujú. Aj keď v našom prípade má prítomnosť prednosť pred minulosťou. Ide sa pracovať!

L7_02

ZUZANA: Prekvapenie!

RÓBERT: Naše drahé polovičky nás prišli pozrieť!

CARLO: Vitajte v našej malej preplnenej kancelárii. Skúsím vám nájsť miesto na sedenie.

JOHANNA: Toto by ste si mali naozaj vážiť, pretože neviem, ako dlho ešte budem schopná prísť cez celé mesto električkou. Začína to byť naozaj únavné.

RÓBERT: Viem, viem, veď si mohla počkať doma, nemusíš sa zbytočne namáhať.

JOHANNA: Niekedy ťa chcem vidieť aj za denného svetla. Aspoň vás prinútíme dať si obednú pauzu.

ZUZANA: Už to s tou prácou troška prehánate. A to hovorím ja, ktorá má nočnú službu každý tretí víkend.

RÓBERT: Úvodná fáza je vždy najťažšia, nemôžeme poľaviť a musíme presvedčiť jedného klienta za druhým, aby si nás vybral. A potom sa snažiť, aby nás odporúčal ďalej.

CARLO: Nikto nás nepozná, nikto nám neverí, dnes som asi stratil dvoch českých klientov, lebo som im vôbec nerozumel. Chceli nejaké informácie, a keďže som nevedel, čo presne chcú, rozprával som im asi pätnásť minút všetko, čo som vedel.

ZUZANA: Ako to, že volali z Čiech?

RÓBERT: Skúsili sme inzerciu aj tam – blízky jazyk, blízka mentalita, relatívne dobré možnosti pre podnikateľov...

CARLO: Blízky jazyk, no určite! Nič som nerozumel, iba „dobrý deň“.

JOHANNA: Aj ja som mala obrovské problémy s knižkami, ktoré sme mali čítať na univerzite. Niektoré som radšej čítala po anglicky ako po česky.

ZUZANA: Pravdepodobne sme na češtinu takí zvyknutí, že nám to už nepripadá ako cudzí jazyk.

CARLO: A rozumiete absolútne všetkému?

ZUZANA: Áno, ak to nie je veľmi špecifické slangové slovo alebo odborný termín, normálnej komunikácii a písaným textom rozumieme stopercentne.

RÓBERT: My dvaja sme napríklad odmalička pozerali české rozprávky a k nám do Tatier stále chodili českí turisti. Aj teraz, keď čítam knihu, neviem, či ju čítam po slovensky alebo po česky.

CARLO: Načo ste sa potom rozdelili na dva štáty?

RÓBERT: Ťažko povedať. To je dosť komplikovaná téma, myslím si, že po páde komunizmu prišiel ten správny moment na vlastný štát – pre nás aj pre Čechov.

CARLO: Vraj to bol veľmi pokojný rozpad štátu.

RÓBERT: To je pravda, všetko išlo bez problémov a doteraz má Slovensko s Českom veľmi dobré vzťahy. A my vďaka tomu môžeme povedať, že máme medzinárodnú firmu. Samozrejme, ak Carlo všetkých českých klientov neodradí.

CARLO: Nabudúce budeš dvíhať telefón ty, ja zostanem pri emailoch. Ideme na ten obed či nie?

JOHANNA: My sme nezačali túto diskusiu.

CARLO: A zasa len ja!

L7_03

REDAKTOR: Čo si myslíte o rozdelení Československa?

MAGDA: Keďže som sa narodila už v Českej republike, považujem dva štáty za úplne samozrejmé. Priznávam, že po slovensky nečítam, ale celkom dobre rozumiem; rada počúvam slovenskú hudbu a niekedy dokonca idem aj na slovenské koncerty, ktorých je u nás dosť. Myslím si, že vďaka spoločnej histórii majú k sebe Slováci a Česi blízko.

REDAKTOR: Čo si myslíte o rozdelení Československa?

JAN: Bol som a aj stále som proti rozdeleniu Československa. Bol to silný štát s takmer storočnou tradíciou a rozdelenie bolo len politickým gestom, neodrážalo to, čo si mysleli obyčajní ľudia. Samozrejme, už som sa s tým zmieril, ale stále by som si želal radšej spoločný štát.

REDAKTOR: Čo si myslíte o rozdelení Československa?

JARMILA: Pamätám si, že som v čase rozdelenia bola rezolútne proti, ale momentálne to nevnímam tak kriticky. Každá krajina dostala šancu ísť vlastnou cestou a ukázať, čo dokáže. Navyše vo vzťahu Čechov a Slovákov sa veľa nezmenilo – ja napríklad chodím s rodinou na Slovensko takmer každý rok a vždy sa tam stretnem s pozitívnymi reakciami.

REDAKTOR: Čo si myslíte o rozdelení Československa?

MICHAL: Československo si už veľmi nepamätám, ale myslím si, že jeho rozdelenie nebolo rozumné. V čase globalizácie nemá vznik národného štátu veľký zmysel. Po jedenástich rokoch samostatnosti sa napokon Slovensko i Česko pridali k Európskej únii a možno by sme spoločne mali väčšiu šancu čeliť rôznym problémom.

REDAKTOR: Čo si myslíte o rozdelení Československa?

PAVOL: Ešte stále môžem povedať, že som väčšiu časť svojho života prežil v Československu, ale už nemám ten čudný pocit ako na začiatku. Keď idem do Brna navštíviť rodinu, nikdy sa necítim ako na ceste do zahraničia, stále sa cítim ako doma a nikdy Čechov nebudem považovať za cudzincov.

REDAKTOR: Čo si myslíte o rozdelení Československa?

ZUZANA: Názov Československo hovorí, že sú to dve krajiny, a teraz je všetko tak, ako má byť. Dokonca aj mentalita Čechov a Slovákov je odlišná a oveľa lepšie žijú vedľa seba ako spolu. Som presvedčená, že rozdelením na dva štáty sme predišli rôznym sporom a konfliktom a zachovali sme si naozaj vzácné susedské vzťahy.

L8_01

ZUZANA: Ahojte, budúca rodinka, tu je prvá časť nákupu.

JOHANNA: Ty si nám robila nákup?

RÓBERT: Nielen ona, ale aj ja a naša mama, spolu sme ti nakúpili všetko, čo potrebuješ.

JOHANNA: Všetko, čo ja potrebujem? Ako to myslíš? To ste sa len tak vybrali bezo mňa?

RÓBERT: Hádam sa len nehneváš?

MAMA: Robko ťa chcel prekvapiť, veď sa ti už veľmi zle chodí, a ako hovoril, zatiaľ ste toho nestihli veľa pokúpiť.

JOHANNA: Pretože až na budúci týždeň idem na materskú dovolenku, nemala som veľa času...

ZUZANA: No a práve sme ti nejaký ušetrili. Budeš si môcť na budúci týždeň vyložiť nohy a čítať si nejakú knižku pre mamičky.

JOHANNA: Neprehnali ste to? Kam to všetko dáme? Väčšinu vecí som plánovala objednať cez internet.

RÓBERT: Za takéto ceny by si to ani na internete nezohnala, to ti garantujem. Naozaj to všetko bolo výhodné. A všetko to budeš potrebovať. Veď počkaj, ešte mi budeš vďačná.

JOHANNA: Ukáž, čo je v týchto veľkých balíkoch?

MAMA: To sú extra veľké balenia plienok, máte dosť aj na pol roka.

JOHANNA: A vy si myslíte, že budem používať tieto na jedno použitie? O ekologických látkových plienkach ste nepočuli?

MAMA: Akože nepočuli? Tak som predsa všetky deti vychovala. Ale hádam by si také niečo staromódne nechcela používať? Myslíš, že budeš mať energiu prať každý deň?

JOHANNA: Rozhodne nechcem, aby sa všetko to, čo ste mi sem priniesli, ocitlo o tri mesiace na smetisku. Radšej investujem do niečoho, čo môžem používať dlhšie. A nemusí to byť lacné, aj tak nakoniec prerobíte na tisíckach jednorazových produktov.

ZUZANA: To mi mohlo napadnúť, že sa ti niečo nebude páčiť, Johanna. Nielenže nás všetkých nútiš triediť odpad, auto si nemôžeš kúpiť, lebo by znečisťovalo životné prostredie, ale že sa ti chce ešte aj s plienkami vymýšľať, tak to už naozaj nechápem.

JOHANNA: Myslím, že na tom nie je nič zlé, keď mi záleží na mojom okolí. Nezaškodilo by vám trochu sa zamyslieť nad tým, či aj naše deti budú mať čo kupovať.

RÓBERT: Klasická Johanna! Všetko musí komplikovať. Ale nie, nie, nehnevaj sa, nemyslím to tak... Pozri na tieto hračky, tie sú krásne, proti nim naozaj nemôžeš nič namietat.

JOHANNA: To je pravda, tie sú milé. Ale naozaj si sa mohol so mnou najskôr poradiť. Celé dni si v práci, a keď si zrazu nájdeš jeden deň voľna, tak mi prinesieš kopec vecí, ktoré nepotrebujem.

RÓBERT: Ale moju snahu oceniš, však?

JOHANNA: Áno, nie som nahnevaná, ale podťe mi pomôcť vytriediť, čo ide naspäť do obchodu.

ZUZANA: Podme, mama, my odchádzame! Robili sme, čo sme mohli, a namiesto poďakovania sme dostali lekciu z environmentalistiky.

L8_02

JOHANNA: Ahoj, Zuzka, mrzí ma ten včerajšok, naozaj som nechcela byť nevďačná.

ZUZANA: To je v poriadku, chápem, že toho máš veľa.

JOHANNA: Len si veľmi ťažko zvykám na dnešný prístup ľudí k prírode a k životnému prostrediu vôbec. Vy ste to nemysleli zle, ale keď vidím, ako sa dnes bezhlavo nakupuje a potom vyhadzuje, aby sa mohlo zasa niečo kúpiť, tak som z toho smutná. A nechcem len preto, že budem mať dieťa, začať zháňať nepotrebné veci, ktoré sa nám napokon ani nezvestia do bytu.

ZUZANA: Ale musíš uznať, že až toľko nepotrebných vecí sme neprinesli. A veci nám život zjednodušujú, preto ich predsa ľudia vymýšľajú.

JOHANNA: Mnohé ani nie, myslíš, že by si bola mala pred tridsiatimi rokmi šťastnejšie detstvo, keby si mala viac vecí? Chýbalo ti niečo?

ZUZANA: Nechýbalo, ale dnes, keď niečo majú všetci, tvojmu dieťaťu to bude chýbať. Ako chceš napríklad stíhať všetko bez auta? Budeš chodiť po lekároch električkami a autobusmi len preto, že chceš ušetriť pár litrov benzínu pre planétu?

JOHANNA: Ale Róbert má auto, prečo by som si kupovala ja ďalšie? Jedna domácnosť predsa nepotrebuje dve autá.

ZUZANA: Neuraz sa, Johanna, ale niekedy mám pocit, akoby si žila pred sto rokmi, pozri sa okolo seba, bez auta si odpísaná. Nič nebudeš stíhať a budeš neustále odkázaná na pomoc cudzích ľudí.

JOHANNA: To je tvoj názor. Ja si myslím, že ak si vieš veci rozumne zariadiť, tak sa všetko dá. Nikdy som sa nechcela presťahovať do domčeka v horách bez elektriny a prestať používať drogeriu a kozmetiku, ale aj v meste sa dá žiť striedmo a aspoň ako-tak ekologicky. Aj keď to znamená istú závislosť od iných. A kde je problém?

ZUZANA: No dobre, Johanna, veď sa ešte porozprávame, keď mi budeš z autobusu volať, že si nevieš poradiť s plačúcim dieťaťom, ťažkým kočíkom a nákupnou taškou. Rozumiem snahe o zdravší život a som veľkým fanúšikom bioproduktov, ale prečo si neuľahčiť situáciu tam, kde je to potrebné?

Ja zatiaľ auto nepotrebujem, bývam pri nemocnici a skutočne mi stačí Carlovo auto na tých pár nákupov či návštev mesačne. Ale hneď ako si trocha našetrím, nejaké si kúpim.

L8_03

VODA

Voda je jednou zo základných podmienok života na Zemi. Jej ochrana zahŕňa ochranu povrchových, ako aj podzemných vôd pred znečistením z rôznych zdrojov, no významná je aj ochrana mokradí, ktoré v krajine zmierňujú riziko povodní a chránia pôdu pred eróziou. Najväčšími hrozbami pre vodné zdroje sú používanie podzemnej vody namiesto povrchovej tam, kde to nie je nevyhnutné, znečisťovanie vody látkami, ktoré z nej nemožno neskôr odstrániť, a napokon časté vysušovanie na miestach, kde sa voda prirodzene nachádza.

PÔDA

Základnými funkciami pôdy v prírode sú poskytnutie prostredia a živín mnohým druhom rastlín a živočíchov, akumulácia a filtrácia vody a tvorba biomasy. Jeden centimeter kubický pôdy vznikne približne za sto rokov, aj preto má jej znečistenie spolu so znečistením vody obyčajne dlhodobé negatívne dôsledky na celkové životné prostredie. Človek do zloženia pôdy zasahuje najčastejšie hnojením a zavlažovaním, veľkým problémom v súvislosti s udržiavaním vody v pôde je však aj odlesňovanie.

OVZDUŠIE

V súčasnosti je najohrozenejšou zložkou prírodného prostredia jednoznačne ovzdušie, keďže naň vplýva narastajúca priemyselná výroba i rozvoj dopravy. Z hľadiska vzniku rozlišujeme primárne znečisťovanie, teda vypúšťanie emisií do ovzdušia, a sekundárne znečisťovanie, čo znamená chemické zmeny látok prebiehajúce pri šírení exhalátov. Znečistené ovzdušie nepoškodzuje len samotné životné prostredie, ale v konečnom dôsledku veľmi negatívne vplýva na ľudský organizmus, keďže každý človek vdýchne denne asi 15 kg vzduchu.

FAUNA A FLÓRA

Ochrana rastlinstva a živočíšstva patrí pod ochranu biodiverzity, v záujme ktorej je zachovať všetky existujúce druhy v čo najväčšej rozmanitosti a snažiť sa predísť vyhynutiu akýchkoľvek z nich. Variabilita foriem života sa zužuje nielen pôsobením ľudského faktora, pravdou však je, že človek je do značnej miery zodpovedný za úbytok fauny a flóry predovšetkým preto, lebo upravuje či úplne ničí prirodzené prostredie pre život istých rastlín či živočíchov. Na zlepšenie stavu a odstránenie príčin ohrozenia sú vypracované programy záchrany, existuje aj množstvo zoznamov ohrozených, zriedkavých, vzácných či inak významných druhov rastlín a živočíchov.

L9_01

RÓBERT: Johannka, čo je? Prečo nespíš? Niečo sa deje?

JOHANNA: Ale, Róbert, vôbec nemôžem zaspáť. Bábätko sa môže už každú chvíľu narodiť a ja sa stále neviem rozhodnúť, aké meno mu máme dať.

RÓBERT: Vieš, možno sme si predsa len mali zistiť pohlavie nášho dieťatka. Bol by to teraz už len polovičný problém...

JOHANNA: Ach, Robko, nezačínaj zasa. Dohodli sme sa predsa, že to bude veľké prekvapenie pre všetkých. Ty predsa budeš pri pôrode a dozvieš sa to ako prvý.

RÓBERT: No veď práve to. Čo ak tam odpadnem? Ale vráťme sa radšej k menu pre naše dieťatko. Môj názor poznáš: ak to bude chlapec, som za meno Mikuláš po maminom strýkovi. Andrea je zasa pekné dievčenské meno...

JOHANNA: Viem presne, ktoré mená sa ti páčia. Ale sám najlepšie vieš, ako sa čudovala celá Carlova rodina menu tvojej tety. V Taliansku je Andrea mužské meno a ja nechcem, aby naša dcéra zažívala podobné situácie. Mikuláš je zase po nemecky Nikolaus. Meno musí byť rovnaké v nemčine aj v slovenčine, to znamená žiadne dlžne ani mäkkene... Ale ako to, že nespíš? Obyčajne spíš ako drevo a nič ťa nezobudí...

RÓBERT: No, aby som bol úprimný, ani ja nemôžem spať... Pátral som trochu po pôvode svojej rodiny a zistil som, že priezvisko Šoltýs pochádza z nemčiny a pôvodne označovalo zakladateľa dediny na základe nemeckého práva v Uhorsku. Šoltýsovcí boli kedysi významná nemecká rodina na Spiši... A z matinej strany zasa dedkov brat Mikuláš Čierny emigroval na začiatku 20. storočia do Ameriky a nesmierne zbohatol. Takže sme vlastne celkom dobrá partia.

JOHANNA: Robko, kam mieriš? Chceš mi niečo naznačiť?

RÓBERT: Nuž, Johanna Mark, nechcela by si mi pomôcť posilniť naše nemecké korene? Aj rodný list pre naše dieťaťko sa bude vybavovať jednoduchšie, ak budeme mať všetci spoločné priezvisko... Zabili by sme dve muchy jednou ranou. Čo ty na to? Zajtra môžeme mať sobáš na matrike... Len ty, ja a dvaja svedkovia. Súhlasíš? Vezmeš si ma zajtra?

JOHANNA: Tak si ma šokoval týmto romantickým požiadanim o ruku, že už určite do rána nezaspím. To myslíš vážne? Veď svadbu sme chceli usporiadať v pokoji, až keď sa dieťaťko narodí. A pozvať opäť vašu rozvetvenú rodinu z celého sveta, od Ameriky až po Austráliu.

RÓBERT: Veď to aj urobíme. Musíme poriadne osláviť také prírastky do rodiny, ako ste vy dvaja. Zajtra to bude iba formalita.

L9_02

Andy Warhol bol americký maliar, výtvarník, filmový tvorca a dôležitá osobnosť umeleckého hnutia pop art. Narodil sa ako Andrew Warhola v Pittsburghu v americkej Pensylvánii prisťahovalcom rusínskej národnosti pochádzajúcim z dediny Miková v Rakúsko-Uhorsku (dnes severovýchodné Slovensko). Jeho bratia Ján a Pavol sa dokonca narodili ešte na území dnešného Slovenska.

Umelecký talent Andyho Warhola sa prejavil už počas štúdia priemyselného umenia v Pittsburghu. Po absolvovaní školy sa v roku 1949 presťahoval do New Yorku a začal úspešnú kariéru ako ilustrátor časopisov a reklamných produktov. V 60. rokoch začal s maľbami slávnych amerických produktov ako napr. plechoviek Campbellovej polievky či Coca-Coly. Prešiel na sieťovú tlač, čo je grafická technika s priamou potlačou materiálu, a snažil sa nielen o tvorenie umenia masového tovaru, ale aj o masovú tvorbu umenia. V 70. a 80. rokoch vytváral grafické portréty slávnych ľudí ako Marilyn Monroe či Elvis Presley. Ikonické produkty a slávni ľudia sú hlavnými témami v tvorbe Warhola. Jeho štúdio The Factory bolo obľúbeným miestom stretávania umelcov.

Warhol mal povest' tichého, ale veľmi presného pozorovateľa. Nejednen jeho súčasník naňho žartovne spomínal ako na „trochu zohriatu smrť“. Otvorene sa hlásil k homosexualite, čo bolo v tom čase dosť zriedkavé. Bol aj puntičkársnym zberateľom, odložil každý kúsok papiera, každý list, ktorý dostal od fanúšikov, a každý časopis súvisiaci s jeho slávou. Všetko ukladal do stoviek očíslovaných krabíc, ale viac sa do nich nepozrel. Warhol rozprával o týchto krabiciach ako o svojom „časovom puzdre“. Veľa sa ich zachovalo a sú dostupné v pittsburskom múzeu, ktoré je so zbierkou 4 000 Warholových diel najväčším múzeom amerického umenia venovaným jedinému umelcovi.

Warhol zomrel v New Yorku po rutinnej operácii žľníka vo veku 58 rokov, keďže zanedbal preventívne vyšetrenie. Pochovaný je na gréckokatolíckom Cintoríne sv. Jána Krstiteľa pri Pittsburghu.

V roku 1991 bolo založené aj na Slovensku Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach, ktoré sa nachádzajú iba 15 km od rodnej obce jeho rodičov.

L9_03

Poliaci na Slovensku

Súčasnú poľskú národnostnú menšinu na Slovensku tvoria tí príslušníci, ktorí sem prišli v rôznom období za prácou alebo štúdiom, založili si rodiny a zostali tu žiť. Sú to aj potomkovia tých, ktorí sem prišli počas 2. svetovej vojny alebo bezprostredne po nej. V neposlednom rade sú to aj poľskí Gorali zo slovensko-poľského pohraničia. Do prvej svetovej vojny Poliaci na Slovensku nemali žiadne kultúrno-vzdelávacie organizácie ani poľské školy. V 30. rokoch 20. storočia fungoval v Československu poľský študentský spolok, ale v rokoch 1945 – 1991 už žiadne takéto organizácie

neexistovali. Ich vznik bol možný až po roku 1989, od 90. rokov až dodnes pôsobí združenie s názvom Poľský klub – spolok Poliakov a ich priateľov na Slovensku.

L9_04

CARLO: Drahá nevesta, drahý ženích, mám česť prihovoriť sa vám v tejto vzácnej chvíli nielen ako svedok či švagor, ale najmä ako dobrý priateľ. Poznáme sa už nejakých pár rôčkov, pochodili sme spoločne krížom-krážom kus sveta, prežili sme spolu veľa veselých, ale i vážnych situácií... Dovoľte mi preto, milí mladomanželia, malé osobné vyznanie. Keď sme sa pred niekoľkými rokmi spoznali, ani by mi nezišlo na um, že sa osud s nami takto zahrá a spojí naše životné cestičky... Pokiaľ ide o mňa, stala sa mi dnes, pár mesiacov po mojej svadbe, ďalšia fantastická vec. Moji dvaja priatelia spečatili svoj zväzok a spravili tak správnu vec. Oddnes tvoríme všetci súčasť jednej rodiny. Rodiny, ktorá sa aj vďaka nim dvom ďalej rozrastá. Johanna, Róbert, máte zdravú, krásnu dcéru... Čo viac vám môžem zaželať? Azda iba to, aby vám zdravie, šťastie, láska a vzájomná úcta vydržali čo najdlhšie na spoločnej ceste životom... Pripíjam na mladomanželov a na ich krásnu dcéru!

SVADOBČANIA: Nech žijú mladomanželia! Nech žije Emma Laura!

L9_05

RÓBERT: Milí naši blízki, sme veľmi šťastní, že ste tu všetci okolo nás v tejto významnej chvíli. Rád by som vo vašej prítomnosti povedal svojej krásnej, milej a milovanej manželke tieto slová: Milá moja Johannka, prežili sme spolu za tých desať rokov, odkedy sa poznáme, veľa krásnych chvíľ, na mnohé z nich nikdy nezabudnem. Ale najšťastnejším okamihom v mojom živote bol ten, keď som videl prichádzať na svet našu dcérku Emmku. Narodenie dieťaťa je neopakovateľný zážitok... ktorý si dúfam, Johannka, zopakujeme ešte niekoľkokrát. Pripíjam na krásnu manželku Johannu Šoltýsovú-Mark a na nádhernú dcéru Emmu Lauru!

SVADOBČANIA: Na zdravie! Na šťastnú mladú rodinu!

L9_06

PAVOL ŠOLTÝS: Milí svadobčania, zišli sme sa tu z rôznych kútov sveta, aby sme spoločne oslávili vstup môjho prvorodeného syna Róberta a mojej krásnej nevesty Johannny do manželstva a zároveň privítali medzi nami na tomto svete ich krásnu dcérku Emmu Lauru. Akoby to bolo včera, čo som tancoval na vlastnej svadbe, a dnes žením svojho syna... Veru, život plynie rýchlo, ani nevieme, kam sa tie roky podeli. Naše deti majú deti. Možno práve preto, že sme už starší, si tie príjemné chvíle viac vážime a chceme si ich vychutnať. Jednou z takýchto chvíľ je držať v náručí vlastné dieťa. Sám sa pamätám, aký je to úžasný pocit. Keby som sa mal rozhodnúť, ktorú časť života by som chcel prežiť ešte raz, bez váhania by som odpovedal, že roky, keď boli naše deti malé. Vy dvaja máte túto nádhernú časť života pred sebou. Chcem, aby ste vedeli, že my, vaši rodičia a príbuzní, budeme stáť pri vás a snažiť sa vám pomáhať, ako to len bude v našich silách. S príchodom nového člena do našej rodiny sa aj v našich životoch otvára nová epizóda. Všetci budeme sledovať s radosťou, s radosťou budeme sledovať, ako naša krásna vnučka rastie, budeme ju s potešením sprevádzať v jej prvých rokoch života a pomáhať jej naberať ten správny životný smer. Emma Laura, Johanna, Róbert, všetko dobré vám prajeme, buďte šťastní!

SVADOBČANIA: Budte šťastní!

L9_07

GEORGE ČIERNY: Milí moji príbuzní, je to pre mňa veľká česť, že vás môžem pri tejto milej príležitosti srdečne pozdraviť vo svojom mene i v mene celej našej americkej rodiny. Môj otec Mikuláš by bol veľmi šťastný, keby tu mohol byť teraz s nami. Ako chlapec utiekol po prvej svetovej vojne do USA, kde našiel svoj druhý domov. Nikdy viac sa mu nepodarilo vrátiť do rodnej dediny. Nikdy viac nevidel svojich rodičov. Nikdy nespoznal svojich mladších súrodencov. Zomrel rok pred pádom komunizmu v Československu... Nikdy však na vás nezabudol a s láskou na všetkých spomínal. Túto lásku k Slovensku, k predkom, k rodine pestoval aj v nás a som mu za to nesmierne vďačný... Preto vám chcem v tejto chvíli, milí mladomanželia, povedať, že nech vás osud zaveje hocikam, nikdy nezabudnite, kam patríte. Dnes ste si založili nový domov, v ktorom si budete navzájom oporou, ale nezabudnite, že ste súčasťou silnej rodiny, kde všetci držia spolu! Vašej malej dcérke želim, aby žila

v lepšom svete, ako je ten náš, vo svete bez vojen a násilia, vo svete, v ktorom vládne úcta a láska. Pripíjam na domov a na rodinu!

SVADOBČANIA: Na domov! Na našu rodinu!

L9_08

Napriek tomu, že som od detstva túžila cestovať po svete a spoznávať nové kultúry, do svojich dvadsiatich štyroch rokov som nikdy nebola v zahraničí dlhšie ako dva týždne. Po skončení vysokoškolského štúdia som sa zamestnala v banke, ale táto práca ma nenapĺňala. Čím viac ma práca nebavila, tým väčšmi som túžila po zmene. Bez toho, aby som sa poradila s rodičmi, rozhodla som sa odcestovať na jeden rok do USA. Hoci som prípravy tajila, rodičia sa to o pár dní dozvedeli. Hlavným dôvodom môjho odchodu zo Slovenska bolo naučiť sa hovoriť plynule aspoň jedným svetovým jazykom. Po roku som sa vrátila domov s rozhodnutím získať zahraničné postgraduálne vzdelanie. Rozmýšľala som dlho, až som sa napokon rozhodla pre štúdium vo Veľkej Británii. Pokiaľ ide o mňa, myslím si, že táto krajina je kultúrne odlišná od Slovenska. S ohľadom na to, ako sa tu žije, som sa musela rýchlo prispôbiť v jednotlivých situáciách. Vzhľadom na to, že som tu nikoho nepoznala, musela som si nielen vybudovať nové priateľstvá, ale nájsť si prácu a byť schopná platiť nielen za školu, ale aj za podnájom. Bola som odkázaná sama na seba tak, ako ešte nikdy v živote. Z úspor som bola schopná zaplatiť prvú splátku za školu a ubytovanie. Na druhú a tretiu splátku som nemala ani halier, ledva som mala peniaze na prežitie. Namiesto toho, aby som si pýtala peniaze od rodičov, rozhodla som sa poobzerať po práci a zobrať, čo bolo poruke. Okrem toho, že som pracovala v reštaurácii, privyrábala som si aj roznášaním letákov a doučovaním detí. Nakoniec sa mi podarilo našetriť toľko, koľko bolo treba. Všetku svoju energiu som vložila do štúdia, akoby nič iné neexistovalo. Po jeho úspešnom ukončení som začala pracovať pre celosvetovú internetovú firmu v Dubline. Tu sa môj život začal odznova a Írsko sa stalo mojím druhým domovom. Podľa toho, ako sa Íri správajú, mi veľmi pripomínajú Slovákov. Sú to príjemní ľudia, všetci jedia zemiaky a pijú pivo. Na Slovensko chodievam toľkokrát za rok, koľkokrát sa len dá. Vďaka internetu a sociálnym sieťam som pravidelne v kontakte s rodinou a priateľmi. Čo sa mňa týka, nič by som vo svojom živote nechcela zmeniť, aj keby sa dali roky vrátiť späť.

L9_09

V auguste 1968 sme sa vybrali na mesačnú dovolenku do Talianska. Pred odchodom domov 22. augusta sme sa vo Florencii dozvedeli o vpáde vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Pamätám si všetky detaily, akoby to bolo dnes. Správy, ktoré sa šírili, nás veľmi vyľakali. Akokoľvek som sa snažila byť pred deťmi statočná, rozplakala som sa. Napriek tomu, že sme sa báli, chceli sme sa vrátiť domov. Deti mali nastúpiť 1. septembra do školy, my sme sa mali vrátiť po dovolenke do práce. Na spiatocnej ceste vo Viedni sme sa stretli s priateľom, ktorý odchádzal za bratom do Kanady. Podrobne nám vyrozprával, čo doma zažil a počul. Vzhľadom na to, že sme boli celá rodina spolu, presviedčal nás, aby sme sa do okupovanej krajiny nevracali. Bolo to ťažké rozhodnutie. Nechceli sme opustiť svoju vlasť. A už vôbec nie neplánovane, bez ničoho, iba s letnými vecami v kufroch. Pokiaľ však išlo o deti, vedeli sme, že sa iba ťažko dostanú na univerzitu, keďže sme neboli straníkmi (t. j. členmi komunistickej strany). Budúcnosť detí bola hlavným dôvodom našej emigrácie. Čím viac sme nad tým uvažovali, tým viac sme boli rozhodnutí nevrátiť sa. A tak namiesto toho, aby sme pokračovali z Viedne na sever, odišli sme do Švajčiarska, ktoré poskytovalo azyl utečencom. Aj keď sa Švajčiari o nás postarali, vedeli sme, že tam nechceme ostať žiť. Mali sme známych v Toronte, a tak im manžel napísal, či by nám odporučili emigrovať do Kanady. Odpísali nám veľmi pekný list, že Kanada je najlepšia krajina na emigráciu.

Tentoraz sme sa rozhodli bez toho, aby sme dlho rozmýšľali. Hoci naše začiatky neboli ľahké, nikdy sme toto rozhodnutie neoľutovali. Ja, bývalá úradníčka, som pracovala ako upratovačka v hoteli a môj muž architekt vykladal drevo z vagónov. Žili sme tak, ako sme najlepšie vedeli. Nemali sme ani rádio, ani televízor. Čo sa detí týka, ani ony to nemali ľahké. Boli ale obe veľmi šikovné, s angličtinou nemali žiadny problém. Dcéra Hanka, sotva mala 13 rokov, začala opatrovať deti v susedstve, aby si ušetrila nejaké peniaze. Syn Peter sa chcel profesionálne venovať lyžovaniu. Našťastie sa nám podarilo nadviazať kontakt s jedným Slovákom, ktorý vlastnil veľké lyžiarske centrum pri Toronte. Ten daroval Petrovi lyže a podporoval ho v rozvíjaní talentu. Snažili sme sa presadiť zo všetkých síl, až sa nám začalo dariť. Ja som získala prácu v banke, môj manžel začal podnikáť v maľovaní komerčných

priestorov a kancelárií. Dcéra sa uplatnila v módnom priemysle a žije v Taliansku. Syn vyštudoval architektúru a istý čas, kým spolupracoval na projekte Eurovea, žil aj v Bratislave. Dnes si všetci myslíme, že to bol najlepší krok, aký sme v živote urobili. Kanada je náš domov a sme tu šťastní. Je tu veľká organizácia Čechov a Slovákov. Okrem toho, že sa stretávame na zábavách či piknikoch, pravidelne raz za dva mesiace máme slovenskú omšu. Po omši nasleduje posedenie s občerstvením. Sú to všetko veľmi príjemné akcie. Rozprávame sa iba po slovensky, pozývame sa vzájomne na večere. Podľa toho, ako sa k sebe správame, môžem spokojne tvrdiť, že sme jedna veľká rodina.

L9_10

Eugene Andrew Cernan bol bývalý americký dôstojník a astronaut československého pôvodu. Jeho starí rodičia Štefan a Anna Čerňanovci sa v roku 1903 odsťahovali z Vysokej nad Kysucou do USA. Usadili sa v Chicagu a o rok neskôr sa im narodil syn Ondrej. Keď vyrástol, vzal si za manželku dievča českého pôvodu Rozáliu Cihlářovú a mal s ňou syna Eugena. V roku 1956 Eugene ukončil univerzitu s titulom inžiniera elektrotechniky a niekoľko rokov slúžil u námorníctva ako pilot na lietadlových lodiach. Na Vysokej škole vojenského námorníctva v Monterey získal druhý titul – letecký inžinier. V roku 1964 bol prijatý do tretej skupiny kozmonautov USA a po výcviku bol v roku 1966 zaradený do hlavnej posádky letu Gemini 9. Druhýkrát letel Cernan do vesmíru v kozmickej lodi Apollo 10 v máji 1969. Apollo 10 bolo generálkou pred pristátím ľudí na Mesiaci, hlavným cieľom misie bolo testovanie lunárneho modulu na obežnej dráhe Mesiaca a Cernan bol jeho pilotom. Kozmická loď Apollo 10 uskutočnila 31 obletov okolo Mesiaca a po ôsmich dňoch letu kozmonauti pristáli na hladine Tichého oceánu. Počas tretieho letu do vesmíru ako člen misie Apollo 17 v decembri 1972 Cernan pristál na Mesiaci a ako 11. človek vystúpil na jeho povrch. Na oba lety Apollo si so sebou vzal československú vlajku, ktorú pri svojej neoficiálnej a utajovanej návšteve Československej socialistickej republiky v roku 1974 daroval Astronomickému ústavu v Ondřejove. Pri príležitosti jeho druhej návštevy na Slovensku v roku 1994 otvorili jeho pamätnú izbu vo Vysokej nad Kysucou a prezident republiky mu ako prvému laureátovi udelil Rad Bieleho dvojkríža II. triedy. Toto vyznamenanie sa zapožičiava občanom iných štátov, ktorí sa mimoriadnym spôsobom zaslúžili o rozvoj Slovenskej republiky. Od roku 2011 je v Kysuckom múzeu v Čadci sprístupnená verejnosti stála expozícia Človek na Mesiaci.

L10_01

Tradičné regióny Slovenska

Záhorie je región nachádzajúci sa na západe Slovenska, oddelený je tokom rieky Morava od Rakúska a Českej republiky. Na juhovýchode je ohraničený hrebeňom Malých Karpát, na severe hraničí s Bielymi Karpatmi.

Regióny **Kysuce** a **Orava** na severe sú nazvané podľa riek, ktoré pretekajú týmito horskými oblasťami. Na území **Spiša** sa nachádzajú štyri národné parky – Tatranský národný park na severozápade, Pieninský národný park na severe, Národný park Slovenský raj na juhovýchode a Národný park Nízke Tatry na juhozápade.

Región **Bratislava** leží na juhozápade Slovenska a prevažnú časť jeho územia tvoria Malé Karpaty a Podunajská nížina, pre zahraničných návštevníkov je vstupnou bránou na Slovensko.

Región **Zemplín** susedí s tromi štátmi – zo severu s Poľskom, z východu s Ukrajinou a na juhu s Maďarskom. Jeho južná časť sa rozprestiera vo Východoslovenskej nížine.

Považie je veľké územie pomenované podľa najdlhšej rieky Slovenska, ktorá preteká naprieč týmto územím. Tento región sa nachádza na západe Slovenska, rozprestiera sa od Podunajskej nížiny a Malých Karpát cez Biele Karpaty až po pohorie Malá Fatra.

Úrodnú a husto osídlenú kotlinu **Abov**, v ktorej leží druhé najväčšie mesto Slovenska, obklopuje zo západu Slovenské rudohorie.

Na východe **Gemera** sa rozprestiera národný park Slovenský kras, ktorý patrí medzi najväčšie krasovité (jaskynné) oblasti v Európe.

Región **Pontrie** sa rozprestiera v povodí toku rieky, ktorá pramení v Malej Fatre.

Región **Šariš** je mierne hornatý, pričom nížinné oblasti sa pravidelne striedajú s pohoriami. Pretekajú ním rieky Torysa, Topľa, Ondava, Poprad či Hornád.

Turieč je obkolesený národnými parkami Veľká a Malá Fatra.

Región **Pohronie** sa rozprestiera v strede Slovenska, zo severu je ohraničený panorámou Nízkych Tatier, z juhu Podunajskou nížinou.

Podunajsko leží na juhu Slovenska, je súčasťou Podunajskej nížiny a pozdĺž toku Dunaja kopíruje slovensko-maďarskú štátnu hranicu.

Liptov, jeden z najkrajších regiónov Slovenska, je obklopený najvyššími horstvami – Vysokými Tatrami na severovýchode, Nízkymi Tatrami na juhu a Veľkou Fatrou na západe.

V údolí rieky, ktorá tvorí prirodzenú hranicu s Maďarskom, nájdeme posledný región **Poiplie**.

L10_02

Slovenská kuchyňa

Každý správny turista by mal okrem toho, že navštívi kultúrne a historické pamiatky danej krajiny, ochutnať aj jej gastronómické špeciality. O súčasnej slovenskej kuchyni možno povedať, že sa v poslednom období vďaka importu a neobmedzenej ponuke surovín v obchodoch značne internacionalizuje: bežne sa totiž pripravujú jedlá pochádzajúce zo susedných krajín (viedenský rezeň, maďarský guláš) či až zo Stredomoria (šaláty, rizoto, krevety, olivy). Stále však dominujú recepty, ktoré vychádzajú z geograficky podmienených daností stredoeurópskeho regiónu. Slovenská kuchyňa je historicky známa hlavne bravčovým, hovädzím a jahňacím mäsom, divinou, sladkovodnými rybami, zemiakmi, kapustou, strukovinami, hriბmi, mliečnymi a múčnymi výrobkami.

Slovenským národným jedlom sú bryndzové halušky. Pripravujú sa zo zemiakov, múky, bryndze a údenej slaniny a najlepšie sú s kyslým mliekom alebo žinčicou na kolibe či salaši. Aké sú však ostatné jedlá, ktoré sa už oddávna pripravujú pod rôznymi názvami na celom území Slovenska alebo sú špecialitou iba jedného regiónu?

V tradičnej slovenskej gastronómii existoval istý základný rozdiel medzi severnou a južnou časťou Slovenska, a to v surovinách, ktoré tam mohli ľudia dopestovať.

L10_03

Horniaky

Hornatá severoslovenská oblasť (nazývaná aj Horniaky) má drsnejšie klimatické podmienky, a preto sa jej kuchyňa značne odlišuje od južnej oblasti. Na severe Slovenska bývala minimálne tri mesiace v roku intenzívna zima, čo je jeden z dôvodov, prečo je v tejto kuchyni prevaha údeného mäsa, zemiakov, kyslej kapusty, mliečnych výrobkov, múky a strukovín. Zemiaky slúžili ako základná potravina počas zimného obdobia a dodnes sú v slovenskej kuchyni obľúbenou surovinou – varia sa, pridávajú sa do polievok, prívarkov či k hlavným jedlám. Rovnako obľúbená je aj kyslá (kvasená) kapusta, ktorá je cenným zdrojom vitamínu C. Dodnes sa v mnohých domácnostiach surová kapusta nakrája, zmieša sa s korením, natlačí sa do hlineného súdka a nechá sa kvasiť. Slovenské lesy poskytujú okolo tridsať druhov jedlých húb (hriბov), ktoré sa najčastejšie sušené pridávajú k mäsu, do polievok či omáčok.

L10_04

Dolniaky

V nížinách na juhu (na Dolniakoch) je surovinová základňa pestrejšia. Druhy mäsa sú bohatšie o hovädzinu, husacinu, kačacinu a morčacinu. Gastronómickou udalosťou je účasť na husacích hodoch v okolí Bratislavy, kde môžete ochutnať pečenú husacinu, husaciu pečienku či lokše. (Lokša je tenký pečený osúch zo zemiakového cesta, ktorý sa podáva teplý so slanou alebo sladkou plnkou.) Na juhu je bohatá ponuka zeleniny ako aj ovocia, z ktorého sa doma vyrábajú kompóty, džemy alebo lekváre. Tradiáciu má na celom Slovensku aj chov včiel a výroba včelích produktov (najmä medu, ale napríklad aj obľúbeného alkoholického nápoja – medoviny). Symbolom hojnosti bola kedysi kaša z pšeničnej krupice a mlieka, sladená cukrom a posypaná vanilkou alebo škoricou, a mak, ktorý symbolizoval v ľudovej tradícii hojnosť (zaželať niekomu „peňazí ako maku“ znamenalo želať mu bohatstvo).

L10_05

Polievky a prívarky

Podávať predjedlo, to v slovenských domácnostiach nebolo a nie je zvykom. Slovenský obed sa vždy začína polievkou. Medzi obľúbené patrí fazuľová, šošovicová, hrachová, zemiaková, cesnaková, mrkvová, paradajková, hríbová polievka so zemiakmi či rôzne mäsové vývary ako napríklad kuracia či hovädzia polievka. Najtradičnejšou polievkou počas vianočného obdobia je kapustnica. Pripravuje sa z kyslej kapusty, môže sa pridať údené mäso, klobása, sušené lesné hříby, sušené slivky, kyslá smotana a trochu múky. Obľúbenou súčasťou slovenskej kuchyne sú múkou zahustené polievky – prívarky. Môže sa pridať mlieko alebo smotana, podávajú sa s vajíčkom uvareným natvrdo alebo s párkom a chlebom. Prívarky a strukovinové polievky v minulosti nahrádzali nedostatok mäsa. Fazuľa, šošovica, hrach, bôb a cícer sa varili hlavne počas pôstnych piatkov.

L10_06

Hlavný chod, prílohy a omáčky

Pokiaľ ide o hlavný chod, je slovenská kuchyňa v porovnaní s inými národnými kuchyňami trochu mastnejšia (dosť často sa používa na prípravu jedál bravčová masť alebo olej), ale aj viac korenistá, plná vôní a príchutí (najčastejšie sa dochucuje paprikou, cesnakom a majoránkou). Z mäsitých jedál má svoju domácu tradíciu okrem bravčového a hovädzieho mäsa aj príprava hydiny, diviny, jahňaciny a sladkovodných rýb (kapor, pstruh, ostriež, zubáč, sumec). Pečené či dusené mäso preliate chutnou omáčkou zjemnenou mliekom, smotanou alebo maslom je typickým hlavným chodom a nesmie chýbať na žiadnom jedálnom lístku. Obľúbeným jedlom z tejto kategórie je kurací perkelt na smotane s haluškami. Typickou pochúťkou sú zabíjačkové špeciality, čiže výrobky z bravčového mäsa ako jaternice (regionálne známe aj ako hurky alebo jelítka), tlačienka, huspenina či klobása a slanina. Rovnako sú všeobecne obľúbené zemiakové placky, na Horehroní nazývané haruľa.

Na Slovensku sú obľúbené aj špeciality susedných krajín maďarskej, českej, rakúskej či ukrajinskej a poľskej kuchyne, ktoré ovplyvňovali pôvodnú slovenskú kuchyňu. Typickým jedlom hlavne na východe Slovenska je ukrajinské a poľské národné jedlo pirohy. Pirohy sú varené, vyprážené alebo pečené múčne jedlo v tvare trojuholníka alebo obdĺžnika so slanou plnkou (zemiakmi s bryndzou) alebo sladkou plnkou (tvarohom alebo lekvárom) poliate roztopeným maslom. Zástupcom slovensko-maďarskej kuchyne je rybacia polievka a guláš (jedlo z cibule, mäsa, mletej papriky a korenia, čerstvej papriky a zemiakov). Knedľa z múky a kvasníc sa podáva ako príloha k mnohým druhom jedál, ako sú napríklad sviečková na smotane a pečené bravčové mäso s kyslou kapustou (české národné jedlo), rovnako sa zvykne podávať pri špecialite, akou je plnená paprika.

L10_07

Múčniky, koláče, sladké a slané pečivo

Pre slovenskú kuchyňu sú typické záviný (orechový, makový, tvarohový), kysnuté koláče (napr. moravské) a buchty. Z regiónov sú známe bratislavské rožky či skalický trdelník, ktorý je charakteristický svojím tvarom (duté vnútro koláča vzniká namotaním cesta na železnú tyč, tzv. trdlo). Múčniky sa najviac pečú na Vianoce, na Fašiangy a na Veľkú noc. Z vianočného obdobia je na celom Slovensku známy štedrák (koláč so štyrmi plnkami) a opekance s makom alebo tvarohom, ktoré sa na východe volajú bobaľky a na Záhorí pupáky. Na Fašiangy sú obľúbené vyprážené koláče z kysnutého cesta: šišky, nazývané aj pampúchy (plnené alebo ozdobené džemom), a najmä na Záhorí a Myjave fánky (tenké plátky cesta obalené v cukre).

L10_08

Syry

Z kravského, kozieho alebo ovčieho mlieka sa vyrábajú parenice, oštiepky, korbáče, nite, ktoré môžu byť upravené údením. Za najlepšie sa tradične považujú oravské korbáčiky a liptovská bryndza. Bryndza, ktorá bola už v minulosti vyhľadávaným exportným artiklom, sa vyrába sušením, solením a mletím ovčieho hrudkového syra (známa pochúťka z východu Slovenska). Zaujímavosťou je demikát, bryndzová polievka ochutená cibuľkou, rascou či paprikou.

L10_09

Nápoje

Juh Slovenska je známy svojimi bielymi a červenými vínami. Vinohradnícka produkcia Slovenska je sústredená v šiestich vinohradníckych oblastiach (Malokarpatskej, Južnoslovenskej, Nitrianskej, Stredoslovenskej, Východoslovenskej a Tokajskej na juhovýchode krajiny). Každá z nich sa vyznačuje špecifickými prírodnými podmienkami a osobitou históriou. K najlepším zo známych odrôd patrí tokajské víno z Tokaja. Malokarpatská vinohradnícka oblasť je v posledných rokoch známa výrobou brandy, ktoré sa destiluje z vína a získava mnohé ocenenia na medzinárodných súťažiach. V hornatých krajoch stredného a severného Slovenska sa oddávna pije slivovica a borovička, destiláty pálené zo sliviek a borievok. Obľube sa tešia aj bylinné likéry. Na Slovensku je rozšíreným alkoholickým nápojom pivo, ktoré má svojich priaznivcov po celom svete.

L10_10

Záhorie

Región Záhorie bol pomenovaný podľa svojej polohy na Slovensku – nachádza sa za Malými Karpatmi. Je to pohostinný kraj so svojskou kultúrou i nárečím (záhoráčtinou), známy svojimi folklórnymi festivalmi, hradnými slávnosťami, jarmokmi, ale i ochutnávkami vín. Pri návšteve Záhoria nezabudnite ochutnať tradičný skalický trdelník. Centrami regiónu sú mestá Senica, Skalica, Myjava a Malacky. Najstaršou pamiatkou z 11. storočia je Rotunda svätého Juraja v Skalici postavená v ranorománskom štýle. V kúpeľoch Smrdáky vyviera liečivá voda (vhodná najmä na liečenie kožných chorôb), ktorej zápach bol motiváciou pre pomenovanie tohto mestečka. Na tomto území je tiež známe pútnické miesto Šaštín-Stráže s Bazilikou Sedembolestnej Panny Márie.

L10_11

Považie

Centrom dolného Považia je Trnava, ktorá sa zvykne označovať pre množstvo sakrálnych pamiatok aj ako Malý Rím. V Piešťanoch sú svetoznáme kúpele, kde sa liečia choroby pohybového ústrojenstva. Zaujímavý je v tejto časti Považia Smolenický zámok alebo krásna jaskyňa Driny. Trenčín, nazývaný aj Perla stredného Považia, je jedným z najstarších miest na Slovensku. Vzácnu historickou pamiatkou je latinský nápis na skale Trenčianskeho hradu z rímskeho obdobia. K najkrajším hradom na strednom Považí, opradeným mnohými legendami, patria okrem Trenčianskeho aj Čachtický a Beckovský hrad. V regióne je množstvo minerálnych a termálnych prameňov, ktoré sa využívajú v kúpeľoch, vychýrenými kúpeľmi sú Trenčianske Teplice. Významnými pamiatkami v regióne horné Považie sú renesančný zámok v Bytči, hrad Strečno a Budatínsky zámok s drotárskou expozíciou. Unikátne maľované drevenice v Čičmanoch sú pamiatkovou rezerváciou ľudovej architektúry a presláveným sa stal aj pohyblivý betlehem v Rajeckej Lesnej. K vrcholným zážitkom v regióne patrí turistika do Malej Fatry či Súľovských skál a folklórny festival Jánošíkove dni v Terchovej.

L10_12

Ponitrie

Ponitrie, rovnako ako mnohé iné regióny Slovenska, odvodzuje svoj názov od rieky Nitra, ktorá preteká týmto územím. Horné Ponitrie oplýva prírodnými zvláštnosťami (rozmanitá fauna a flóra v dvoch chránených územiach), i kultúrnymi tradíciami. Najvyhládávanejšou atrakciou sa stal Festival duchov a strašidiel na Bojnickom zámku. K tomuto romantickému zámku patrí park, v ktorom rastie najstarší strom na Slovensku (približne sedemstoročná Lipa kráľa Mateja), a jeho súčasťou je aj najstaršia zoologická záhrada na Slovensku. Národnou kultúrnou pamiatkou je Kostol sv. Mikuláša v Porube, ktorý má zachovaný pôvodný interier s gotickými nástennými maľbami a renesančný maľovaný drevený strop. Nitra, starobylé mesto na dolnom Ponitří, láka návštevníkov nielen svojím krásnym historickým centrom, ale aj areálom Agrokomplex, v ktorom sa pravidelne konajú medzinárodné výstavy a veľtrhy. Ďalšími skvostmi regiónu sú Kaštieľ v Topoľčiankach a starobylý kostolík v Dražovciach.

L10_13

Kysuce a Orava

Región Kysuce, pomenovaný podľa rieky Kysuca, patrí k najkrajším kútom Slovenska na hranici troch štátov. Tvoria ho okresy Kysucké Nové Mesto a Čadca. Nádherné pamiatky ľudovej architektúry sú umiestnené v Múzeu kysuckej dediny vo Vychylovke, kde sa nachádza aj unikátna kultúrna pamiatka – lesná úvratová železnica. Expozícia zachytáva nielen architektúru, ale aj kultúru a spôsob života v chudobnej oblasti Kysúc v minulosti.

Región Orava tvoria okresy Dolný Kubín, Námestovo a Tvrdošín. Najkrajším symbolom Oravy je Oravský hrad vypínajúci sa na skale v obci Oravský Podzámok. Pamiatky ľudovej architektúry môžeme nájsť v pamiatkovej rezervácii v Podbieli a v Múzeu oravskej dediny v Zuberici. Drevené kostoly v Tvrdošíne a Leštínach sú zapísané do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Na Orave sa nachádza aj malebná obec Zázrivá, preslávená výrobou syrových korbáčikov a zachovanými ľudovými tradíciami. Uprostred Oravskej priehrady možno z diaľky vidieť ostrov s kostolom, ktorý stál kedysi na kopci (dnes zatopenej) obce Slanica.

L10_14

Turiec

Región Turiec leží v Turčianskej kotline uzavretej hrebeňmi hôr (Malej Fatry na západe, Veľkej Fatry na východe, na juhu Kremnickými vrchmi a na juhozápade pohorím Žiar). Táto kotlina, ktorou preteká rovnomenná rieka Turiec, ponúka návštevníkom prakticky všetko – nádherné prírodné scenérie, termálne pramene (kúpele v Turčianskych Tepliciach), minerálne pramene (známe minerálne vody Budiš a Fatra), kultúrne pamiatky, históriu i športové možnosti. Centrom a najvýznamnejším mestom Turca je Martin, mesto s bohatou históriou a národno-kultúrnym významom. Sídli v ňom Matica slovenská, Slovenská národná knižnica, Etnografické múzeum či Divadlo SNP. Na Národnom cintoríne (národná kultúrna pamiatka) je pochovaných mnoho známych osobností slovenskej kultúry. Martin je známy aj lyžiarskymi strediskami vo svojom okolí (Martinské hole v Malej Fatre, Jasenská dolina vo Veľkej Fatre). Mesto Vrútky je dôležitou dopravnou križovatkou.

L10_15

Liptov

Veľkým bohatstvom Liptova sú jeho dedinky. Nájdete tu salaše, kde si môžete vychutnať nielen výrobky z mlieka a syra, bryndzové halušky, liptovské pirohy, žinčicu, ale aj tradičné hospodárstvo, kroje a architektúru. Na svoje si prídu milovníci folklóru, pretože na Liptove sa koná mnoho folklórnych slávností a festivalov – napríklad Folklórny festival Východná, ktorý je najstarším a najväčším celoslovenským festivalom.

V Múzeu liptovskej dediny v Pribylíne pri Liptovskom Mikuláši sa môžu návštevníci zoznámiť s liptovským folklórom a s ľudovými remeslami. Rezervácia ľudovej architektúry vo Vlkolínci pri Ružomberku je ďalšou atrakciou, ktorá je zaradená v Zozname svetového dedičstva UNESCO. Na Liptove sa nachádza veľká časť pohoria Západné Tatry a Národný park Nízke Tatry. Chránené územie na Slovensku – Demänovská dolina – sa stalo známym vo svete hlavne vďaka bohatému a rozsiahlemu Demänovskému krasu. Vyhľadávanými zimnými strediskami sú Demänovská dolina, Malinné, Jasná, Chopok, Bocká dolina, Jánska dolina. V regióne sa nachádza mnoho minerálnych prameňov, ktoré zásobujú termálne kúpaliská (v Liptovskom Jáne a v Bešeňovej) alebo sa ich liečivé účinky využívajú v kúpeľoch (Lúčky, Korytnica a Ľubochňa). Oblúbeným strediskom letnej rekreácie a vodných športov je vodná nádrž Liptovská Mara.

L10_16

Spiš

Staršiemu označeniu Spiš dnes zodpovedajú tri regióny: Spiš, Tatry a Zamagurie. Spiš je neobvykle bohatou klenotnicou umelecko-historických pamiatok. Vzácné pamiatky sa nachádzajú takmer v každej dedine, mnohé sú zapísané do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO (Spišský hrad, Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, Žehra, Dobšinská ľadová jaskyňa). Starobylé mesto Levoča, ležiace na východe regiónu, je doslova kultúrno-historickým pokladom medzi slovenskými mestami, jeho neodmysliteľnou súčasťou je najväčší drevený oltár na svete v Chráme sv. Jakuba od Majstra Pavla, klietka hanby na námestí a legenda o Levočskej bielej panej.

Región Tatry (s centrom v Poprade) je obkolesený tromi národnými parkmi, a to Tatranským národným parkom, Národným parkom Slovenský raj a Národným parkom Nízke Tatry. V zime ponúkajú Štrbské Pleso, Tatranská Lomnica a Starý Smokovec veľa možností na lyžovanie. Tatry sú navštevované hlavne pre svoju nádhernú prírodu (vysokotatranské štíty Kriváň, Rysy alebo najvyšší Gerlachovský štít).

Región Zamagurie je zo všetkých turistických regiónov Slovenska najmenší. Izolácia za hrebeňom Spišskej Magury sa podpísala pod jeho nevšedný ráz s jedinečnou ľudovou architektúrou a so živými folklórnymi tradíciami Goralov. Symbolom Zamaguria sú malebné Pieniny (Pieninský národný park) s majestátnym skalným útvarom Tri koruny. Najväčšou atrakciou je plavba na typických goralských pltiach po Dunajci. Administratívnym centrom Zamaguria je mesto Stará Ľubovňa s hradom z 13. storočia, najpríťažlivejšou pamiatkou Zamaguria je Červený kláštor.

L10_17

Šariš a Abov

Historickým centrom Šariša je Prešov, tretie najväčšie mesto Slovenska. K najnavštevovanejším mestám oblasti patrí Bardejov, zapísaný v Zozname svetového dedičstva UNESCO spolu s tromi najkrajšími drevenými kostolíkmi z tohto regiónu (pamiatky drevenej sakrálnej architektúry v slovenskej časti Karpát – Hervartov, Bodružal a Lodomírová). V letných mesiacoch je obľúbeným miestom dovolenkárov vodná nádrž Domaša. V Bardejovských kúpeľoch sa liečia choroby tráviaceho ústrojenstva. Nádherné prírodné scenérie, kultúrne pamiatky, špecifický folklór s rusínskymi prvkami a írečité šarišské nárečie, ktoré ostatní Slováci rozoznajú na prvé počutie, dotvárajú nevšedný kolorit tohto územia.

Administratívnym, spoločenským a kultúrnym centrom Abova sú Košice, druhé najväčšie slovenské mesto, nazývané aj Metropola východu. Jeho rozmach súvisel so strategickou obchodnou polohou. V 14. a 15. storočí tu boli vytvorené mnohé krásne stavby ako napríklad dominanta centra Dóm sv. Alžbety. Jeden z najzaujímavejších vulkanických úkazov svetového významu nájdete v Slanských vrchoch – studený Herlianský gejzír.

L10_18

Zemplín

Najatraktívnejšou časťou regiónu horný Zemplín sú Bukovské vrchy v Národnom parku Poloniny so svojimi rozľahlými bukovými a jedľovo-bukovými lesmi a pralesmi zapísanými na Zozname svetového dedičstva UNESCO. V krásnych historických kaštieloch sídlia dnes múzeá – Vihorlatské múzeum v Humennom a Zemplínske múzeum v Michalovciach. Medzilaborce sú známe Múzeom moderného umenia Andyho Warhola.

Turistickým centrom dolného Zemplína je Zemplínska šírava, pre svoju rozlohu nazývaná tiež Slovenské more. Na hranici s Maďarskom sa nachádza vinohradnícka oblasť, kde sa vyrába svetoznáme Tokajské víno. Turisti tu nájdú množstvo múzeí a drevených kostolíkov s vysokou historickou a umeleckou hodnotou, ktoré sú ozdobou celého Zemplína.

L10_19

Gemer

Územie Gemera leží na juhu stredného Slovenska a presahuje až do Maďarska. Na severe sem zasahuje Národný park Slovenský raj a Národný park Muránska planina s množstvom ohrozených druhov rastlín a živočíchov a ojedinelým krasovým reliéfom. Jaskyne a priepasti Národného parku Slovenský kras v južnej a juhovýchodnej časti Gemera sú zaradené do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO (Ochtinská aragonitová jaskyňa, Gombasecká jaskyňa, Dobšinská ľadová jaskyňa, Dómica). Z kultúrno-historických pamiatok zaujme najmä hrad Krásna Hôrka, zrúcanina Muránskeho hradu, viaceré kaštiele (najkrajším je bezpochyby Kaštieľ v Betliari) a mnohé kostoly roztrúsené po Gemeri. Rožňava, Dobšiná a Jelšava boli významné stredoveké banícke mestá, v ktorých sa ťažilo zlato, striebro, meď či železo. Mestečko Revúca bolo v 19. storočí významným centrom národného života.

L10_20

Pohronie

Oblasť v povodí rieky Hron sa nazýva Pohronie a delí sa na tri regióny: Horehronie, Podpoľanie a Tekov. Centrom Horehronia je Banská Bystrica, neodmysliteľne spojená so Slovenským národným povstaním. V Múzeu SNP si môžete pozrieť expozíciu ťažkej vojenskej techniky z 2. svetovej vojny. Terén na Horehroní ponúka výborné podmienky pre všetky kategórie lyžiarov s centrom na Donovaloch. V Helpe sa každoročne koná folklórny festival Horehronské dni spevu a tanca. Medzi vyhľadávané turistické atrakcie regiónu patrí aj Čiernohronská železnica v Čiernom Balogu a Lesnícky skanzen vo Vydrovskej doline.

Podpoľanie, nazvané podľa sopečného pohoria Poľana, bolo vyhlásené za chránenú krajinnú oblasť a zaradené do siete svetových biosférických rezervácií UNESCO. Táto malebná krajina vyniká prírodnými krásami, množstvom lesov, potokov a minerálnych prameňov, ale aj jedinečnou a stále živou ľudovou kultúrou. Najvýznamnejšou prehliadkou tradícií tohto regiónu je bezpochyby festival Folklorne slávnosti pod Poľanou v Detve, ktorá je administratívnym centrom regiónu. Územie historického regiónu Tekov je dnes rozdelené do troch krajov (Nitrianskeho, Banskobystrického a Trenčianskeho). Najkrajšími pamiatkami regiónu sú kláštor v Hronskom Beňadiku a mesto Kremnica, kde sídli jedna z najstarších dodnes existujúcich mincovní na svete. Turistické centrá v regióne Tekov vznikli v okolí termálnych kúpalísk, známa je obec Santovka.

L10_21

Poiplie

Poiplie je spoločný názov pre historické regióny Hont a Novohrad, cez ktoré preteká rieka Ipel. Hont, ktorého názov je odvodený od šľachtického rodu Hunt-Poznan, je obklopený krásnou prírodou Štiavnických vrchov a Krupinskej planiny. Centrami tohto regiónu sú starobylé mestá Krupina a Banská Štiavnica (zapísaná v Zozname svetového dedičstva UNESCO). Charakteristickým prvkom regiónu je laznické osídlenie a zachovávanie tradičných ľudových remesiel (čipkárstvo, hrnčiarstvo či kováčstvo) i ľudovej architektúry. Bohatstvo materiálnej kultúry Hontu je vystavené v početných múzeách, expozíciách a pamätných izbách. Nájdete tu aj niekoľko vodných nádrží, jazier a tajchov. Turisticky atraktívny je Kaštieľ vo Svätom Antone, rímske kúpele v Dudinciach alebo kamenné obydlia v Brhlovciach.

Historický región Novohrad presahuje južné hranice Slovenska (región Nógrád v Maďarsku), historicky sú známe mnohé hrady (Fiľakovo, Modrý Kameň, Divín) ospevané v starých piesňach. Centrom Novohradu je okresné mesto Lučenec s historickým centrom a múzeom (Novohradské múzeum). Vyhľadávaným je aj Múzeum bábkarských kultúr a hračiek v Modrom Kameni. V letných mesiacoch poskytuje možnosť rekreácie vodná nádrž Ružiná s každoročne organizovaným hudobným festivalom Ružiná fest.

L10_22

Podunajsko

Podunajsko leží v Podunajskej nížine, celú jeho južnú hranicu tvorí povodie rieky Dunaj, ktorá vytvára aj prirodzenú štátnu hranicu s Maďarskom. Najväčšiu časť Podunajska tvorí Žitný ostrov (najväčší riečny ostrov v Európe a zároveň najväčšia zásobáreň pitnej vody v strednej Európe), ktorý je zo severu ohraničený Malým Dunajom. Žitný ostrov je najúrodnejšou poľnohospodárskou oblasťou Slovenska. Celé pobrežie Dunaja spolu so svojimi lužnými lesmi je Chránenou krajinnou oblasťou Dunajské luhy. Väčšinu obyvateľstva žijúceho v tomto regióne tvoria príslušníci maďarskej národnosti. Medzi typické jedlá regiónu patria predovšetkým špeciality maďarskej kuchyne: guláš z hovädzieho či bravčového mäsa, perkelt, ryby (najmä sumce, kapre a štuky), množstvo zeleniny a ovocia (melóny, marhule, broskyne). Zo sladkých jedál sa tešia obľube Somloi halušky. Tradičnými remeslami, ktoré v minulosti ovplyvňovali hospodárstvo regiónu, boli predovšetkým pltníctvo, rybárstvo či vodné mlynárstvo. Vodné mlyny patria medzi najzaujímavejšie technické pamiatky regiónu, návštevníkov lákajú aj plavby na výletných lodiach po Dunaji či oddych na termálnych kúpaliskách. Určite sa oplatí navštíviť Nádvorie Európy v Komárne s architektonicky rozmanitými budovami reprezentujúcimi rozličné európske stavebné slohy, najstaršiu hvezdáreň na Slovensku v Hurbanove či niektoré z množstva múzeí regiónu.